



EUROPEISKA KOMMISSIONEN

Bryssel den 30.6.2011
KOM(2011) xxx

RAPPORT FRÅN KOMMISSIONEN

Resultattavla för statligt stöd

Rapport om hur det statliga stödet bidrar till Europa 2020-strategin

- Uppdatering våren 2011-

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	Sammanfattning	4
1.1.	Forskning och utveckling och innovation	4
1.2.	Stöd till miljöskydd och till energisparande.....	5
1.3.	Regional utveckling	6
1.4.	Små och medelstora företag	6
1.5.	Bredband	7
1.6.	Sysselsättning och utbildning	8
2.	Inledning	8
3.	Statligt stöd till forskning, utveckling och innovation	11
3.1.	Politisk bakgrund	11
3.2.	Regler för statligt stöd till FoU och innovation	13
3.3.	Beslut om statligt stöd till FoU och innovation samt fallstudier.....	15
3.4.	Utgifter för FoU och innovation	18
3.5.	Statligt stöd och innovationsresultat	20
3.6.	Slutsatser om statligt stöd till FoU och innovation	21
4.	Statligt stöd till skydd för miljön	22
4.1.	Politisk bakgrund	22
4.2.	Regler för statligt stöd till skydd för miljön.....	23
4.3.	Beslut om statligt stöd till skydd för miljön samt fallstudier.....	24
4.4.	Utgifter för statligt stöd till skydd för miljön.....	27
4.5.	Slutsatser om statligt stöd till skydd för miljön och energibesparande åtgärder.....	30
5.	Statligt stöd till regional utveckling	30
5.1.	Politisk bakgrund	30
5.2.	Regler för statligt stöd till regional utveckling	31
5.3.	Beslut om statligt stöd till regional utveckling samt fallstudier.....	33
5.4.	Utgifter för statligt stöd till regional utveckling	36
5.5.	Slutsatser om statligt stöd till regional utveckling	37
6.	Statligt stöd till små och medelstora företag.....	38
6.1.	Politisk bakgrund	39
6.2.	Regler för statligt stöd till små och medelstora företag	39
6.3.	Beslut om statligt stöd till små och medelstora företag samt fallstudier.....	41
6.4.	Utgifter för statligt stöd till små och medelstora företag	43
6.5.	Slutsatser om statligt stöd till små och medelstora företag.....	45
7.	Statligt stöd till bredbandssektorn.....	45

7.1.	Politisk bakgrund	45
7.2.	Regler för statligt stöd till bredband.....	46
7.3.	Beslut om statligt stöd till bredband samt fallstudier.....	47
7.4.	Utgifter för statligt stöd till bredbandssektorn	50
7.5.	Slutsatser om statligt stöd till bredbandssektorn.....	52
8.	Statligt stöd till sysselsättning och utbildning.....	53
8.1.	Politisk bakgrund	53
8.2.	Regler för statligt stöd till sysselsättning och utbildning.....	55
8.3.	Beslut om statligt stöd till sysselsättning och utbildning samt fallstudier	56
8.4.	Utgifter för statligt stöd till sysselsättning och utbildning.....	58
8.5.	Slutsatser om statligt stöd till sysselsättning och utbildning.....	60
9.	Slutsatser	60

1. SAMMANFATTNING

I vårens utgåva av resultattavlan för statligt stöd ger vi en översikt över statligt stöd inom de områden som är särskilt viktiga för Europa 2020-strategin¹. Det handlar om forskning, utveckling och innovation (FoU och innovation), miljöskydd, regional utveckling, bredband, små och medelstora företag, sysselsättning och utbildning. För vart och ett av dessa områden beskriver vi den politiska bakgrunden och den rättsliga ramen för att bevilja stöd, lämnar uppgifter om antalet och typen av åtgärder som har beslutats under perioden 2004–2010 och om faktiska utgifter (fram till och med 2009). Denna resultattavla är den första om statligt stöd som berör Europa 2020-strategin. Den är avsedd att fungera som en utgångspunkt för vidare analys under de kommande åren och ska när så är möjligt kompletteras med en mer kvalitativ analys av effektiviteten i stödåtgärderna.

1.1. Forskning, utveckling och innovation

Forskning, utveckling och innovation (FoU och innovation) är avgörande för att öka EU:s konkurrenskraft och skapa hållbar utveckling. Därför har FoU och innovation satts i centrum för Europa 2020-strategin.

Statligt stöd till FoU och innovation ska framför allt tillhandahålla finansiering när marknaderna själva inte kan åstadkomma ett optimalt resultat på grund av brister i deras funktion (till följd av t.ex. externaliteter, kollektiva nyttigheter, bristfällig och osymmetrisk information samt bristande samordning eller nätverksarbete). Statligt stöd kan endast bidra till att skapa mer FoU och innovation om det riktas mot noggrant identifierade marknadsmisslyckanden som hindrar marknaderna från att nå optimala nivåer av FoU och innovation. Dessutom måste stödet vara väl utformat så att man kan minimera snedvridning av konkurrensen och handeln och utnyttja de offentliga medlen så effektivt som möjligt. Det är dock viktigt att komma ihåg att statligt stöd bara utgör ett komplement till de mer omfattande åtgärder som krävs för att öka FoU och innovation och att det inte kan ersätta de reformer som behövs för att ta itu med de strukturella svagheterna inom detta område.

Europa måste fortfarande göra stora förbättringar för att nå målet att 3 % av EU:s BNP ska gå till FoU och innovation 2020. Under 2009 var denna andel 2,01 % av BNP (omkring 236,5 miljarder euro), vilket var den högsta nivån någonsin, men ändå långt under målet på 3 %. Det finns också mycket stora skillnader mellan medlemsstaterna. Den offentliga sektorn finansierade ungefär en tredjedel av de totala FoU-utgifterna i EU (0,65 % av BNP). Statligt stöd representerade en relativt liten andel av denna summa (10,6 miljarder euro, motsvarande 0,09 % av BNP 2009).

Mellan 2004 och 2010 fattade kommissionen 426 slutliga beslut om åtgärder för FoU och innovation, varav den godkände 413 åtgärder som förenliga med reglerna och förklarade att ytterligare 12 åtgärder inte utgjorde statligt stöd. En åtgärd blev föremål för ett negativt beslut med återkrav. Mellan ikraftträdandet av rambestämmelserna för stöd till

¹ “Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla”, [KOM \(2010\) 2020](#), s. 21.

FoU och innovation² den 1 januari 2007 och utgången av 2010 godkände kommissionen 195 stödordningar. Under samma period godkände kommissionen 44 individuella stödåtgärder eller ad hoc-åtgärder för stöd till FoU och innovation, varav 39 godkändes efter en detaljerad bedömning.

Enligt medlemsstaternas årsrapporter kom mer än hälften av de sammanlagt 46,5 miljarder euro som gick till FoU och innovation under 2004–2009 från två medlemsstater: Tyskland (29 %) och Frankrike (22 %). Fem andra medlemsstater stod för ytterligare en tredjedel av den totala summan: Italien (11 %), Spanien (9 %), Storbritannien (7 %), Belgien (5 %) och Nederländerna (4 %).

De medlemsstater som betraktas som innovationsledande är inte nödvändigtvis de stater som beviljar mest stöd till FoU och innovation. Beläggen visar i stället att goda resultat inom detta område inte är direkt kopplade till hur mycket statligt stöd som beviljas utan snarare till att det finns en bra miljö och allmänt goda förutsättningar för investeringar.

1.2. Miljöskydd

I Europa 2020-strategin har hållbar utveckling som främjar en mer resurseffektiv, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi angivits som en av de främsta prioriteringarna för de närmsta åren. Framför allt anges följande mål: koldioxidutsläppen ska minska med 20 %, 20 % av EU:s energiförbrukning ska komma från förnybara energikällor och energieffektiviteten ska öka med 20 %.

Syftet med kontrollen av statligt stöd inom området för miljöskydd är att se till att det statliga stödet leder till ett bättre miljöskydd än vad som skulle ha varit fallet utan stödet och att se till att stödets positiva effekter är större än de negativa, särskilt i fråga om snedvridning av konkurrensen och inverkan på handeln mellan medlemsstaterna. Det kan vara nödvändigt med statligt stöd för att uppnå de av EU:s miljömål som inte går att förverkliga genom marknadsbaserade incitament eller lagstiftning.

Det stöd som beviljas av medlemsstaterna faller inom två kategorier: i) Direkt stöd till miljöåtgärder och ii) sänkning av eller befrielse från miljöskatter. Under perioden 2004–2010 fattade kommissionen 347 slutliga beslut inom området (och godkände 320 statliga stödåtgärder) och antalet åtgärder som omfattades av gruppundantag uppgick till 219. Det största antalet åtgärder gällde främjande av energi från förnybara energikällor (120 åtgärder som omfattas av gruppundantag).

Under perioden 2004–2009 uppgick statligt stöd inom miljöområdet till 79 miljarder euro i EU. Tyskland och Sverige (genom skattebefrielser) stod för 51 % respektive 16 % av denna summa. Under 2009 uppgick sådant statligt stöd som beviljades inom EU till 13,2 miljarder euro.

² Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation, [EUT C 323, 30.12.2006, s. 1.](#)

1.3. Regional utveckling

I Europa 2020-strategin sätts ekonomisk, social och territoriell sammanhållning är kärnpunkten i centrum. I dag är statligt regionalstöd det övergripande mål som har störst andel av det sammanlagda stödet till industri och tjänster.

En effektiv kontroll av statligt regionalstöd är en förutsättning för att medlemsstaterna ska kunna bedriva en effektiv regionalstödspolitik och bidra till en smart och hållbar tillväxt för alla.

Syftet med kontrollen av statligt regionalstöd är att göra det möjligt att med nationellt stöd främja utvecklingen av missgynnade områden inom EU på ett sätt som är förenligt med reglerna för den inre marknaden. De yttersta randområdena får särskild uppmärksamhet, med hänsyn till de särskilda merkostnader som orsakas av de strukturella handikapp som kan följa av de långa avstånden och svårigheten att integreras på den inre marknaden.

Kontrollen av statligt regionalstöd måste särskiljas från EU:s sammanhållningspolitik. Nationellt regionalstöd är i själva verket mer inriktat på missgynnade områden än EU:s regionalpolitik, som för närvarande har bredare politiska mål och en större geografisk täckning. Endast en bråkdel av den sammanhållningspolitiska finansieringen omfattas av reglerna för statligt stöd eftersom merparten av strukturfondsutgifterna avser verksamhet som inte omfattas av definitionen av statligt stöd, t.ex. allmän infrastruktur.

Under perioden 2004–2010 antog kommissionen 570 beslut om statliga stödåtgärder för regional utveckling. Under samma period införde medlemsstaterna 778 åtgärder som omfattas av gruppundantag för regional utveckling.

Under 2004–2009 uppgick statligt stöd till regional utveckling till 67 miljarder euro, varav 13 miljarder euro beviljades 2009. Nästan hälften (45 %) av regionalstödet 2009 beviljades genom endast fem åtgärder i Tyskland och Frankrike.

1.4. Små och medelstora företag

I Europa 2020-strategin framhålls de små och medelstora företagens roll i Europas ekonomi som drivkrafter för att skapa sysselsättning och tillväxt. Stödet till små och medelstora företag är en viktig del i Europa 2020-strategin. Utöver andra svagheter i näringslivsklimatet måste medlemsstaterna dessutom ta itu med dessa företags särskilda finansieringssvårigheter. Där marknadskrafterna ensamma inte är tillräckliga kan statligt stöd fungera som ett komplement genom att erbjuda offentlig finansiering.

Det är dock avgörande att kontrollera det statliga stödet, så att rättvisa spelregler upprätthålls för alla företag som är verksamma på den inre marknaden, oavsett vilken medlemsstat de är etablerade i. Kommissionen måste noga övervaka att åtgärderna är väl riktade och se till att stödet inte avskräcker investerare, inte används för att hålla ineffektiva företag under armarna och inte leder till snedvriden konkurrens.

Mellan 2004 och 2010 fattade kommissionen 139 slutliga beslut om åtgärder som uteslutande riktade sig till små och medelstora företag, varav 108 gällde riskkapital. Tre medlemsstater stod för mer än hälften av de godkända riskkapitalåtgärderna: Tyskland, Storbritannien och Italien. De övriga åtgärderna för små och medelstora företag gällde

främst Tyskland, Österrike och Slovakien. Ungefär 1 500 åtgärder vidtogs inom ramen för den allmänna gruppundantagsförordningen³ under 2004–2010. Av dessa åtgärder var stöd till riskkapital (som kan beviljas genom åtgärder som omfattas av gruppundantag efter det att gruppundantagsförordningen trädde i kraft) endast föremål för 28 åtgärder.

Det sammanlagda statliga stöd som var öronmärkt för små och medelstora företag uppgick till ca 33 miljarder euro under perioden 2004–2009 (4,6 miljarder euro 2009), varav riskkapital står för ungefär 2,3 miljarder euro. Fyra medlemsstater stod för tre fjärdedelar av det totala stödet till små och medelstora företag 2009: Italien (24 %), Tyskland (20 %), Frankrike (18 %) och Storbritannien (14 %).

Siffrorna över statligt stöd till små och medelstora företag avspeglar emellertid inte helt det totala stödbelopp som faktiskt har betalats ut till dessa företag, eftersom siffrorna bara gäller åtgärder vars primära mål är ”små och medelstora företag” eller ”riskkapital”. Detta måste man alltså ta hänsyn till när man drar eventuella slutsatser av den nedåtgående trenden i fråga om det sammanlagda stödet till små och medelstora företag.

När det gäller riskkapital verkar merparten av stödet vara koncentrerat till Storbritannien. Övriga länder använde sig nästan inte alls av detta instrument.

1.5. Bredbandssektorn

I Europa 2020-strategin betonas hur viktigt bredband är för att främja social integrering och konkurrenskraft i EU. Dessutom anges högt ställda mål för bredbandsutvecklingen, i enlighet med den digitala agendan, t.ex. att alla européer ska ha tillgång till grundläggande bredband senast 2013 och att alla européer ska ha tillgång till mycket snabbare internetjänster senast 2020. Kostnaderna för dessa båda mål beräknas uppgå till 60 miljarder euro respektive 270 miljarder euro.

Syftet med kontrollen av statligt stöd till bredbandssektorn är att främja konkurrens mellan tjänsteleverantörer genom att öka infrastrukturutbyggnaden. Avsikten är att bidra till att ge största möjliga konsumentvälfärd i form av lägre priser och bättre tjänster. Dessa investeringar kommer främst att komma från kommersiella operatörer. Offentlig finansiering och statligt stöd har dock ökat kraftigt i betydelse sedan 2008, då det infördes statliga stödåtgärder till bredbandsutbyggnad som utgör en integrerad del av de omfattande nationella bredbandsstrategierna. Därför har mängden statligt stöd till bredbandssektorn ökat kraftigt jämfört med genomsnittet under perioden 2004–2008.

Mellan 2004 och 2010 godkände kommissionen 64 statliga stödåtgärder för bredbandssektorn, varav de flesta gällde Storbritannien. Enligt årsrapporterna för perioden 2004–2009 har medlemsstaterna redan använt 368 miljoner euro statligt stöd till bredbandsnät.

Användningen av offentliga medel kan bidra till att få fram snabb internettillgång för så många invånare som möjligt för att hjälpa dem att ta del av fördelarna med ett

³ [Kommissionens förordning \(EG\) nr 800/2008](#) av den 6 augusti 2008 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den gemensamma marknaden enligt artiklarna 87 och 88 i fördraget (allmän gruppundantagsförordning). [EUT L 214, 9.8.2008](#), s. 3 (trädde i kraft den 29 augusti 2008).

kunskapsbaserat samhället. Den offentliga finansieringen måste dock användas med försiktighet i de liberaliserade telekommunikationsmarknaderna så att privata investeringar inte trängs undan.

1.6. Sysselsättning och utbildning

Syftet med Europa 2020-strategin är som sagt att stimulera en ekonomi med hög sysselsättning, med en sysselsättningsgrad på 75 %.

Målet för kontrollen av statligt stöd inom detta område är att tillåta nationellt stöd till utbildning och skapande av arbetstillfällen, särskilt för arbetstagare med sämre förutsättningar eller funktionshinder. Statliga stödåtgärder har en ganska begränsad betydelse för att stimulera skapande av arbetstillfällen och utbildning eftersom direkt sysselsättningsstöd enbart är riktat till arbetstagare med funktionshinder eller med sämre förutsättningar, medan stöd med andra mål även påverkar sysselsättningen, särskilt regionalstöd. Kommissionen har dock traditionellt haft en positiv inställning till sysselsättningsstöd, särskilt när det syftar till att skapa sysselsättning för enskilda personer som har särskilda svårigheter att få anställning. Kommissionen är också i allmänhet välvilligt inställd till utbildningsstöd. Medlemsstaterna uppmantras därför att komplettera sina nationella planer för sysselsättning och utbildning med väl riktade statliga stödåtgärder.

Sammanlagt godkände kommissionen 51 statliga stödåtgärder för utbildning och sysselsättning 2004–2010. Det låga antalet berodde på att merparten av medlemsstaternas åtgärder för utbildning och sysselsättning genomfördes inom ramen för gruppundantagsförordningar. Under samma period omfattades 1 005 åtgärder av gruppundantag. Fem medlemsstater genomförde 70 % av alla åtgärder som omfattades av en gruppundantagsförordning om sysselsättning: Polen, Italien, Spanien, Ungern och Tyskland. Omkring 74 % av utbildningsåtgärder inom ramen för gruppundantagsförordningar genomfördes av Italien, Belgien, Storbritannien, Tyskland och Spanien.

Utgifterna för statligt stöd till utbildning och sysselsättning uppgick sammanlagt till ca 22,3 miljarder euro 2004–2009, varav sysselsättningsstöd uppgick till 17,5 miljarder euro. Statligt stöd till utbildning och sysselsättning uppgick sammanlagt till ca 3,4 miljarder euro 2009. Danmark, Polen och Italien stod för 84 % av sysselsättningsstödet 2009, medan Italien, Tyskland och Spanien beviljade hälften av det sammanlagda utbildningsstödet.

2. INLEDNING

Syftet med vårens resultattavla är att ge en lägesöversikt i fråga om statligt stöd i medlemsstaterna inom de områden som är särskilt relevanta för Europa 2020-strategin⁴, dvs. FoU och innovation, miljöskydd, regional utveckling, bredband, små och medelstora

⁴ “Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla”, [KOM \(2010\) 2020](#), s. 21.

företag samt sysselsättning och utbildning⁵. För vart och ett av dessa områden beskriver vi den politiska bakgrunden och den rättsliga ramen för att bevilja stöd och lämnar uppgifter om antalet och typen av åtgärder som har beslutats under perioden 2004–2010 och om faktiska utgifter (fram till och med 2009).

Eftersom Europa 2020-strategin lanserades först 2010 och de senast tillgängliga uppgifterna om utgifter för statligt stöd gäller för 2009 är det förstås för tidigt att dra några slutsatser i nuläget om hur kontrollen av statligt stöd konkret har bidragit till målen för Europa 2020-strategin. Den här resultattavlan är dock tänkt att fungera som en första beskrivning av statligt stöd ur ett Europa 2020-perspektiv och på så sätt tjäna som utgångspunkt för vidare analys under de kommande åren. När så är möjligt ska resultattavlan också kompletteras med en mer kvalitativ analys av stödåtgärdernas effektivitet.

När Europeiska rådet godkände kommissionens förslag i slutet av mars 2010 konstaterade rådet att innovation och konkurrenskraft är grundläggande för Europa 2020-strategin, tillsammans med miljöskydd och social integration. EU:s konkurrenspolitisk och särskilt kontrollen av statligt stöd är i själva verket avgörande för Europa 2020-strategin. Konkurrens är inte ett självändamål utan ett verktyg för att stärka de europeiska marknadernas konkurrenskraft för att gynna företag och konsumenter som får större valfrihet och bättre produkter till bättre priser. Konkurrensen stärker produktiviteten och tillväxten och skapar fler arbetstillfällen.

Målen för kontrollen av statligt stöd är att i) begränsa den övergripande mängden statligt stöd ("mindre stöd"), ii) se till att beviljat stöd inte begränsar konkurrensen utan tar itu med marknadsmisslyckande och gynnar samhället som helhet ("bättre stöd"), iii) att effektivt förhindra och återkräva stöd som inte är förenligt med bestämmelserna och iv) se till att det råder rättvisa villkor på den inre marknaden (ingen snedvridning av konkurrensen mellan medlemsstater). Kontrollen av statligt stöd har blivit särskilt viktig i samband med krisen och budgetåtstramningarna i medlemsstaterna. Under krisen har kommissionen visat hur anpassningsbara dess verktyg för statligt stöd är, främst genom att anta olika meddelanden i syfte att bevara den finansiella stabiliteten och garantera rättvisa villkor och samtidigt bevara rättssäkerheten både för finansiella institutioner och för den reala ekonomin⁶.

Tre huvudteman har fastställts för Europa 2020:

- Smart tillväxt: utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt: främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi.

⁵ Vårens resultattavla är inte avsedd att vara uttömmande. Den behandlar inte alla områden som kan vara relevanta för Europa 2020-strategin, som kultur och medier, och som kan komma att bedömas i kommande resultattavlor.

⁶ Information om statligt stöd som har beviljats för att bemöta krisen beskrivs i kapitel 3 i kommissionens resultattavla för statligt stöd – Rapport om statligt stöd som beviljats av EU-medlemsstaterna – Uppdatering hösten 2010 ([KOM\(2010\) 701](#)). Informationen kommer att uppdateras i höstens resultattavla för statligt stöd.

- Tillväxt för alla: stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Politiken för kontroll av statligt stöd kan ge ett bidra till resultaten inom dessa tre teman. I Europa 2020 fastställs olika prioriteringar och statliga stödinstrument kan användas i en policymix för att bidra till fem av dessa så kallade flaggskeppsinitiativ, nämligen

- (1) innovationsunionen,
- (2) en digital agenda för Europa,
- (3) ett resurseffektivt Europa,
- (4) en industripolitik för en globaliserad tid⁷, och
- (5) ny kompetens och nya arbetstillfällen.

Syftet med kontrollen av statligt stöd är att hjälpa medlemsstaterna att ge ett bättre riktat stöd genom att styra det mer mot att stärka konkurrenskraften och/eller att minska regionala och sociala skillnader. Syftet är med andra ord att se till att stöd avhjälpes marknadsmisslyckanden och inte snedvrider konkurrensen på marknaden. utan i stället ger fördelar som kan väga upp den effekten. Sådant stöd brukar handla om övergripande mål som behandlas genom särskilda regelverk och riktlinjer, bl.a. för FoU och innovation, riskkapital, små och medelstora företag, miljöskydd och utbildning. Med särskilda rambestämmelser och riktlinjer kan man öka sannolikheten för att offentliga medel bemöter de identifierade marknadsmisslyckandena effektivt när medlemsstater ingriper på marknaden.

I sin nuvarande utformning bygger kontrollen av statligt stöd på ett system med tre delar: gruppundantag, standardbedömning och detaljerad bedömning. Bland åtgärder som omfattas av gruppundantag återfinns t.ex. dem som är undantagna från krav på förhandsanmälan till kommissionen och som därför kan genomföras utan förhandstillstånd av kommissionen. Anmälda åtgärder ska i princip genomgå en standardbedömning. Det är bara i de fall där det inte går att undanröja tvivel som det görs en detaljerad bedömning. Denna tvådelade strategi innebär att kommissionen kan koncentrera sin analys på de mest snedvridande stödåtgärderna.

I vårens resultattavla finns en översikt över stöd som har rapporterats av medlemsstaterna för var och en av de berörda kategorierna av statligt stöd och de sätts i sitt juridiska och politiska sammanhang. Detta omfattar stöd till FoU och innovation (avsnitt 3), stöd till miljöåtgärder och energibesparande åtgärder (avsnitt 4), regional- och utvecklingsstöd (avsnitt 5), små och medelstora företag (avsnitt 6), bredbandsnät (avsnitt 7) samt stöd till sysselsättning och utbildning (avsnitt 8).

Siffrorna över statligt stöd i den här rapporten bygger på de årsrapporter om befintliga stödordningar som medlemsstaterna har lämnat in i enlighet med artikel 5 i

⁷ I linje med G20-åtagandena har EU fortsatt att göra motstånd mot protektionism i alla former och begränsa EU:s inrikespolitiska åtgärders eventuella negativa effekter på handel och investeringar till ett minimum.

kommissionens förordning (EG) 794/2004⁸ och bilaga III.A till den förordningen där det anges vilka uppgifter medlemsstaterna måste lämna till kommissionen⁹. Uppgifterna bygger på den information som medlemsstaterna har lämnat i sina anmälningar enligt artikel 2 i rådets förordning (EG) 659/1999¹⁰.

Siffrorna över utgifter i samband med statligt stöd omfattar inte bidrag från strukturfonderna och Sammanhållningsfonden. Under perioden 2007–2013 kommer dessa fonder att utgöra ungefär 36 % av EU:s budget. Detta motsvarar insatser på närmare 374 miljarder euro under den berörda perioden för att uppnå tre mål: Konvergens, regional konkurrenskraft och sysselsättning samt territoriellt samarbete.

Endast en bråkdel av den sammanhållningspolitiska finansieringen omfattas av reglerna för statligt stöd eftersom merparten av utgifterna gäller allmän infrastruktur eller icke-ekonomisk verksamhet¹¹. Respekt för reglerna för statligt stöd är i vilket fall som helst ett uttryckligt krav för att få bidrag från strukturfonderna.

3. STATLIGT STÖD TILL FORSKNING, UTVECKLING OCH INNOVATION

3.1. Politisk bakgrund

Forskning, utveckling och innovation (FoU och innovation) är en av de avgörande delarna i ansträngningarna för att öka EU:s konkurrenskraft och skapa hållbar utveckling. Därför har FoU och innovation satts i centrum för Europa 2020-strategin¹² som ett av strategins flaggskeppsinitiativ.

I Europa 2020-strategin har man satt upp som mål att 3 % av EU:s BNP ska satsas på FoU 2020. I strategin påpekas dock också att ”det är inte bara de absoluta belopp som spenderas på FoU som räknas. EU måste inrikta sig på forskningsfinansieringens effekter och sammansättning och förbättra villkoren för FoU i den privata sektorn i EU”¹³. Det hänvisas uttryckligen till den roll som politiken för kontroll av statligt stöd kan spela

⁸ [EUT L 140, 30.4.2004](#), s. 1.

⁹ De uppgifter om utgifter för statligt stöd som presenteras i denna resultattavla omfattar alla statliga stödåtgärder enligt definitionen i artikel 107 i EUF-fördraget (f.d. artikel 87.1 i EG-fördraget) som medlemsstaterna har infört för industri och tjänster. Jordbruks-, fiskeri- och transportsektorerna är uteslutna, liksom statligt stöd som har beviljats till följd av krisen (stöd till finanssektorn och den reala ekonomin). För att visa de underliggande trenderna och i linje med resultattavlan för hösten 2010 omfattar uppgifterna perioden 2004–2010 (antal beslut och godkända belopp). För utgifter gäller de senast tillgängliga uppgifterna år 2009.

¹⁰ [EUT L 83, 27.3.1999](#), s. 1.

¹¹ Merparten av de regionala utgifterna är reserverad för konvergensregioner (främst regioner med BNP per capita som är mindre än 75 % av genomsnittet i unionen) för att bidra till att förbättra deras infrastruktur och utveckla deras ekonomiska och mänskliga potential. Dessutom kan alla medlemsstater få finansiering för att stödja innovation och forskning, hållbar utveckling och yrkesinriktad utbildning i deras mindre utvecklade regioner. Ett mindre belopp går till gränsöverskridande och mellanregionala samarbetsprojekt.

¹² ”Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla”, [KOM \(2010\) 2020](#), s. 12

¹³ Se s. 10 i ”Flaggskeppsinitiativ i Europa 2020-strategin Innovationsunionen” [KOM\(2010\) 546 slutlig](#). I [Innovation Union Scoreboard 2010](#) anges att det största avståndet till huvudkonkurrenterna finns inom kategorin ”företagens verksamhet”, där företagens FoU-utgifter ingår.

genom att ”den aktivt och på ett positivt sätt kan medverka [...] genom snabba och stödjande initiativ för mer innovativ, effektivare och grönare teknik samtidigt som den underlättar tillgången till offentligt stöd för investeringar, riskkapital och finansiering för forskning och utveckling”¹⁴. Det är emellertid viktigt att betona att regler för statligt stöd endast är en del i politiken för FoU och innovation och att statligt stöd endast berör en delmängd av de totala FoU-utgifterna. Samtidigt som det påpekas i en ekonomisk analys nyligen att ”en skattebehandling av FoU som är mer inriktad mot skattelättnader i stället för direkta subventioner verkar öka effektiviteten i FoU-utgifterna i EU:s medlemsstater”¹⁵, ligger skattelättnader för FoU i stort sett utanför räckvidden för reglerna för statligt stöd eftersom de är generella åtgärder¹⁶.

I sitt meddelande ”Flaggskeppsinitiativ i Europa 2020-strategin – Innovationsunionen”¹⁷ beskriver kommissionen vad den anser behöver göras för att stärka innovationen och rikta politiken för FoU och innovation mot de utmaningar som vårt samhälle står inför, som klimatförändring, energi- och resurseffektivitet, hälsa och demografisk förändring. Europeiska rådets möte den 4 februari 2011 handlade främst om energi och innovation och rådet kom överens om ett antal prioriterade åtgärder som kommer ge ett viktigt bidrag till att stärka tillväxten och skapandet av arbetstillfällen och även främja Europas konkurrenskraft¹⁸.

Innovationsunionen kommer att utvecklas parallellt med flaggskeppsinitiativet ”En integrerad industripolitik för en globaliserad tid” där det utformas en strategisk ram för att stödja en stark, diversifierad och konkurrenskraftig industriell bas i Europa. I detta initiativ betonas konkurrenskraftiga marknadens betydelse som drivkrafter för information och effektivitetsvinster och som incitament för företagen att öka sin produktivitet. Dessutom understryks att kontrollen av statligt stöd har en viktig roll i fråga om att ”undvika snedvridningar på den inre marknaden, och dessutom bidrar utformningen av reglerna för statligt stöd till att främja EU-industrins konkurrenskraft. Reglerna för statligt stöd utgör en ram som gör att medlemsstaternas investeringar går till att åtgärda marknadsbrister.”¹⁹ Den viktigaste frågan är alltså hur medlemsstaterna bör ingripa för att nå detta mål och vilken roll reglerna för statligt stöd bör spela i detta avseende.

Dessutom måste medlemsstaterna på grund av budgetåttstramningarna upprätthålla en svår balans mellan att dra ner på statens utgifter och att skydda tillväxtfrämjande

¹⁴ ”Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla”, [KOM\(2010\)2020](#), s. 21.

¹⁵ Conte, Dierx, Ilzkovitz och Schweizer, ”An analysis of the efficiency of public spending and national policies in the area of R&D”, Occasional papers, GD Ekonomi och finans, september 2009.

¹⁶ Ett exempel på en allmän skatteåtgärd är den spanska ordningen ”Sänkt skatt på immateriella tillgångar” (ärende [N 480/2007](#)) och den italienska åtgärden ”FoU-skattekredit” (ärende [N 507/2007](#)). Andra allmänna åtgärder är t.ex. det danska ärendet ”Institut för tekniköverföring” (ärende [N 617/2008](#)) och den irländska åtgärden ”Nationell utvecklingsplan 2007–2013” (ärende [N 374/2009](#)).

¹⁷ Meddelande om ”Flaggskeppsinitiativ i Europa 2020-strategin Innovationsunionen”, [KOM\(2010\) 546 slutlig](#).

¹⁸ Se [rådets slutsatser](#) från mötet den 4 februari 2011.

¹⁹ Meddelande om ”En integrerad industripolitik för en globaliserad tid” [KOM\(2010\) 614](#), s. 10.

satsningar²⁰. Även om det effektivaste sättet att stimulera innovation är att främja konkurrens och allmänna åtgärder som skapar rätt förutsättningar, kan statligt stöd under vissa omständigheter vara ett lämpligt alternativ för att skapa incitament för fler privata investeringar i FoU och innovation och för att avhjälpa identifierade marknadsmisslyckanden.

De marknadsmisslyckanden som framför allt berör FoU och innovation handlar om positiva externaliteter (där fördelarna för samhället är mycket större än de privata fördelarna för ett visst företag som investerar i FoU och innovation), kollektiva nyttigheter (där det inte alltid går att skydda resultatet av en viss verksamhet och det alltså kan användas av konkurrenter till det företag som ursprungligen investerade i FoU och innovation), ofullständig och asymmetrisk information samt brister i samordning och nätverk. Statligt stöd kan bidra till att ändra incitamenten för privata företag och få dem att investera i FoU och innovation.

Men om statligt stöd används för att skydda inhemska företag, hålla ineffektiva företag under armarna, snedvrider konkurrensen och på ett artificiellt sätt upprätthåller fragmenterade marknader, kan detta leda till en minskning totalt sett av FoU och innovation och ekonomisk tillväxt. När ett företag tar emot stöd förstärks i allmänhet dess ställning på marknaden och konkurrenternas avkastning på sina investeringar kan minska. Dessutom kan viljan till innovation på mottagarnivå minska när stödet leder till en mjuk budgetbegränsning för mottagaren. Stödet kan också användas för att hjälpa ineffektiva företag eller göra det möjligt för mottagaren att förstärka ett utestängande beteende eller utöka sitt marknadsinflytande.

Därför kan statligt stöd bara bidra till att generera mer FoU och innovation om det riktar mot väl identifierade marknadsmisslyckanden som hindrar marknaderna från att nå en optimal nivå av FoU och innovation. Dessutom måste det statliga stödet vara noggrant utformat, leda till minsta möjliga snedvridning av konkurrens och handel och en så effektiv användning av medlen som möjligt (se exemplet med Projekt Gaya, som beskrivs i faktarutan under punkt 3.2).

Men man måste som sagt ändå komma ihåg att statligt stöd bara är en del i den mycket större verktygslåda som krävs för att öka FoU och innovation. Statligt stöd kan inte ersätta de reformer som behövs för att ta itu med de strukturella svagheterna inom detta område.

3.2. Regler för statligt stöd till FoU och innovation

Reglerna för statligt stöd till FoU och innovation sågs över i samband med Lissabonstrategin, när man hade insett att nivån på FoU och innovation inte var optimal för ekonomin. Syftet med statligt stöd till FoU och innovation är att bidra till att öka de

²⁰ Utgifter för innovation anges uttryckligen bland kategorierna för tillväxtvänliga utgifter i bilaga 2 till den årliga tillväxtundersökningen, bilaga 2: Makroekonomisk rapport. Europeiska rådet kom vid sitt möte den 4 februari 2011 överens om att när "medlemsstaterna ombesörjer budgetkonsolidering bör de prioritera utgifter som gynnar hållbar tillväxt på sådana områden som forskning och innovation, utbildning och energi".

privata investeringarna inom detta område vilket i slutändan borde leda till större tillväxt i unionen.

Rambestämmelserna för FoU och innovation²¹ från 2006 och den allmänna gruppundantagsförordningen²² från 2008 bildar den rättsliga grunden för att bedöma statliga stödåtgärder för FoU och innovation. I år kommer kommissionen att göra en halvtidsöversyn av rambestämmelserna, bedöma erfarenheterna av de senaste fallen och göra preliminära bedömningar av vilka praktiska justeringar som behöver övervägas vid översynen av rambestämmelserna 2013.

Allmän gruppundantagsförordning

Den allmänna gruppundantagsförordningen omfattar FoU- och innovationsåtgärder i linje med rambestämmelserna.

Följande åtgärder omfattas av den allmänna gruppundantagsförordningen: stöd till FoU-projekt, tekniska genomförbarhetsstudier och stöd för att täcka kostnader för industriell äganderätt samt stöd till nystartade, innovativa små företag, stöd för innovationsrådgivningstjänster och för innovationsstödjande tjänster, stöd för att hyra in högkvalificerad personal, samt stöd till FoU inom jordbruks- och fiskerisektorerna.

Rambestämmelser för statligt stöd till FoU och innovation

I rambestämmelserna för statligt stöd till FoU och innovation anges de villkor som medlemsstaterna bör respektera när de beviljar stöd för att främja FoU och innovation, samtidigt som medlemsstaterna får möjlighet att skraddarsy sitt stöd till FoU och innovation beroende på sina nationella förutsättningar. Syftet med 2006 års rambestämmelser är att göra det lättare för medlemsstaterna att rikta stödet mot de berörda marknadsmisslyckandena. Stor uppmärksamhet ägnas åt små och medelstora företags behov, eftersom de påverkas mest av marknadsmisslyckandena, men det erbjuds också många möjligheter för stora företag att ta emot stöd när det är motiverat. Statligt stöd till FoU och innovation måste leda till att stödmottagaren ändrar sitt agerande på ett sätt som ökar FoU- och innovationsverksamheten.

Rambestämmelserna omfattar statligt stöd till en rad FoU- och innovationsverksamheter: FoU-projekt, tekniska genomförbarhetsstudier, kostnader för immateriella rättigheter för små och medelstora företag, nystartade innovativa företag, process- och organisationsinnovation inom tjänstesektorn, innovationsrådgivningstjänster och innovationsstödjande tjänster, inhyring av högkvalificerad personal samt innovationskluster. De omfattar också särskilda regler för jordbruk och fiske.

Reglerna ska tillämpas på grundval av en förfinad ekonomisk analys. Åtgärder som omfattar höga stödbelopp, som medför störst risk för snedvridning av konkurrens och handel, ska genomgå en detaljerad bedömning, medan åtgärder som omfattar lägre stödbelopp ska genomgå en enklare bedömning på grundval av schablonregler och kan också omfattas av undantaget från kravet på förhandsanmälan enligt den allmänna gruppundantagsförordningen.

²¹ Gemenskapens rambestämmelser för statligt stöd till forskning, utveckling och innovation, [EUT C 323, 30.12.2006, s. 1](#). (Trädde i kraft den 1 januari 2007.)

²² [Kommissionens förordning \(EG\) nr 800/2008](#) av den 6 augusti 2008 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den gemensamma marknaden enligt artiklarna 87 och 88 i fördraget (allmän gruppundantagsförordning). [EUT L 214, 9.8.2008](#), s. 3 (trädde i kraft den 29 augusti 2008).

När det gäller FoU-projekt omfattar rambestämmelserna tre stödkategorier beroende på vilket avstånd från marknaden som den berörda typen av forskning befinner sig på: grundforskning, industriell forskning och utveckling, enligt samma riktlinjer som anges i den så kallade Frascatimanualen, Measurement of Scientific and Technological Activities²³. På så sätt kan olika stödnivåer användas beroende på hur stort marknadsmisslyckandet är för vissa forskningsprojekt.

Dessutom lämnas vägledning när det gäller huruvida statligt stöd ingår i FoU- och innovationsprojekt som drivs av både företag och forskningsorganisationer med offentlig finansiering. Detta har skapat bättre rättssäkerhet för forskningsorganisationer och deras verksamheter i samband med kontraktsforskning och forskningssamverkan, vilket kan stärka offentliga forskningsenheters roll och underlätta offentlig-privat samverkan.

Förenlighet med bestämmelserna för stöd som ska genomgå en detaljerad bedömning

När stöd som beviljas en enda stödmottagare överskrider de specifika gränser som anges i rambestämmelserna måste det göras en individuell anmälan, på grund av den ökade risken för snedvridning av konkurrensen. Stödet bedöms på grundval av rambestämmelserna och syftet är att analysera effekterna på konkurrensen och hur FoU-projektet bidrar till det gemensamma intresset.

3.3. Beslut om statligt stöd till FoU och innovation samt fallstudier

Mellan 2004 och 2010 antog Europeiska kommissionen 426 slutliga beslut om FoU- och innovationsåtgärder, varav tolv beslut om att det inte förelåg statligt stöd och 413 beslut om att stödet var förenligt med bestämmelserna. Kommissionen antog ett delvis negativt beslut med återkrav (ärende C 31/2004 Schiefergruben Magog (Tyskland)). År 2004 fanns det 38 godkända statliga stödåtgärder. Antalet ökade till ca 70 per år under de två följande åren, främst på grund av att nya medlemsstater togs med i totalantalet och för att antalet tyska ärenden ökade.

Från det att rambestämmelserna om FoU och innovation trädde i kraft den 1 januari 2007 och fram till utgången av 2010 har kommissionen godkänt 195 statliga stödordningar, varav 143 rena FoU-ordningar, 14 innovationsinriktade ordningar 38 blandade åtgärder med både FoU- och innovationsmål. Samtidigt godkände kommissionen ytterligare 44 individuella eller ad hoc-åtgärder för FoU-stöd, varav 39 efter detaljerad bedömning (däribland två åtgärder som blev föremål för formella granskningsförfaranden)²⁴. Dessutom har kommissionen övervakat sammanlagt 192 individuella åtgärder som har beviljats på grundval av godkända stödordningar som uppgick till mer än 3 miljoner euro.

Antalet godkända åtgärder enligt rambestämmelserna för FoU och innovation uppgick till 64 år 2007, vilket liknar nivån under de föregående åren, men antalet ökade till ca 110 år 2008, framför allt på grund av det stora antalet tyska (26) och spanska (24) åtgärder.

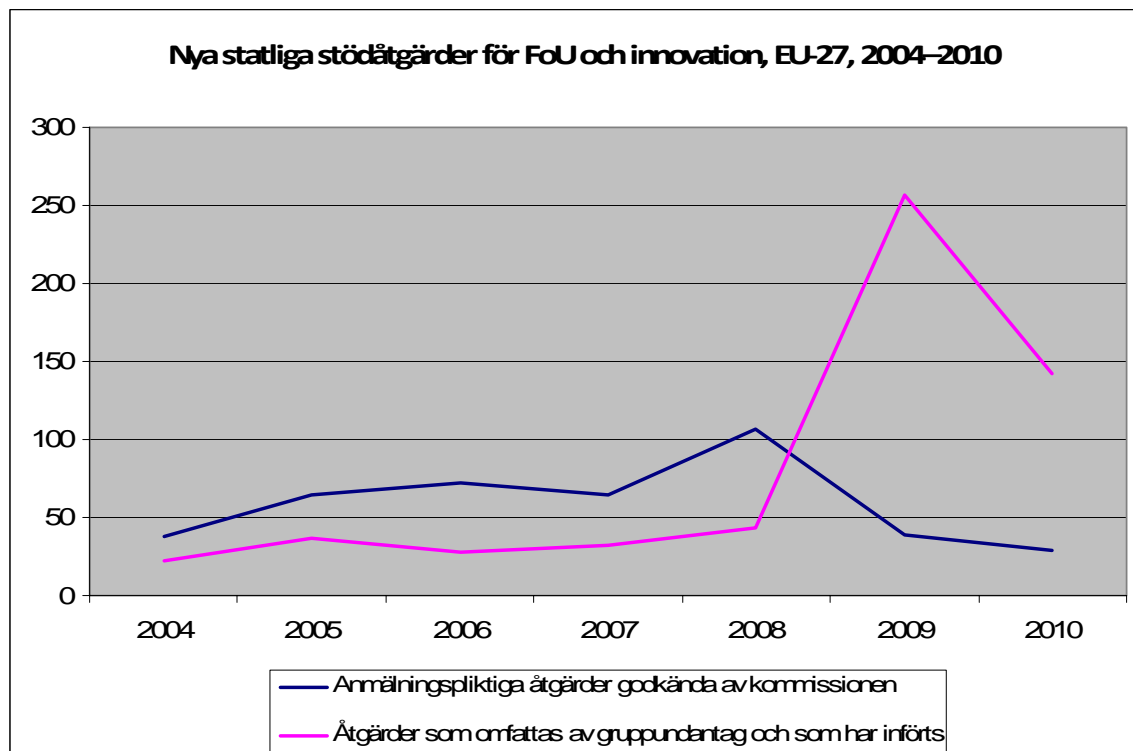
²³ Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, 2002.

²⁴ Ytterligare två åtgärder drogs tillbaka, en under den preliminära undersökningen och en annan efter det att undersökningsförfarandet hade inletts. De 39 ärenden som genomgick en detaljerad bedömning (varav 24 anmäldes av Frankrike) omfattar sammanlagt mer än 2 miljarder euro i statligt stöd och avser så vitt skilda områden som avancerade nanosubstrat, motorkomponenter och nya kompositmaterial för flygplansstrukturer, intelligent energiförvaltning, automatisk behandling av multimediedata, magnetisk resonanstomografi, COMS-derivatprocesser för tekniker för system på en krets, kraftmoduler för bränsleceller, nya metoder för biobränsleframställning samt artificiella hjärtan.

Under de senaste två åren noterades en betydande minskning. Ca 40 åtgärder godkändes 2009 och ca 30 under 2010. Detta fenomen kan också förklaras med att den allmänna gruppundantagsförordningen infördes andra halvåret 2008, vilket innebar att det gick att bevilja FoU- och innovationsstöd utan förhandsgranskning av kommissionen²⁵.

Under samma sjuårsperiod (2004–2010) införde medlemsstaterna 559 FoU- och innovationsåtgärder som omfattades av gruppundantag²⁶. Nästan 60 % av alla dessa åtgärder infördes av fyra medlemsstater: Italien (109), Polen (79), Spanien (73) och Tyskland (67).

FoU- och innovationsåtgärdernas utveckling under perioden 2004–2010 visas i figuren nedan.



När det gäller vilken typ av verksamheter som fått stöd inom ramen för FoU- och innovationsåtgärder som omfattas av den allmänna gruppundantagsförordningen utgjorde 100 stöd till grundforskning, 299 till industriforskning och 290 till utveckling. I fråga om målen för den allmänna gruppundantagsförordningen gällde 109 åtgärder immateriella rättigheter för små och medelstora företag, 54 nystartade innovativa företag, 115 tekniska genomförbarhetsstudier, 79 innovationsrådgivningstjänster och för innovationsstödande tjänster, 54 FoU inom jordbruks- och fiskerisektorerna samt 39 inhyrning av högkvalificerad personal.

²⁵ Innan dess var FoU-stöd endast undantaget från kravet på förhandsanmälan om det gällde små och medelstora företag.

²⁶ Varav 256 infördes 2009 och 142 infördes 2010.

I rutan nedan visas exempel på åtgärder som genomförts i två medlemsstater för att öka investeringarna i FoU och innovation. Den första åtgärden omfattas av gruppundantagsförordningen, är riktad till bilindustrin och genomfördes av Spanien. Den andra är ett franskt individuellt stöd till biodrivmedelsteknik som omfattar vissa kompenserande åtgärder för att uppväga snedvridningen av konkurrensen.

Plan för bilsektorns konkurrenskraft (X 59/2009, Spanien)

År 2009 anmälde Spanien en åtgärd som omfattas av gruppundantag till kommissionen. Syftet med åtgärden var att öka bilsektorns konkurrenskraft och den omfattade stöd till miljöskydd, FoU- och innovationsverksamhet samt utbildning. Den totala budgeten uppgick till 800 miljoner euro för finansiering av investeringar under 2009.

När det gällde FoU och innovation kunde stöd beviljas för utveckling och för tekniska genomförbarhetsstudier. Stödmottagarna kunde vara små och medelstora företag och stora företag. I linje med bestämmelserna i den allmänna gruppundantagsförordningen fick små och medelstora företag en högre stödnivå. Stödet beviljades i form av bidrag och mjuka lån.

Under 2009 motsvarade stödet inom ramen för denna ordning (194 miljoner euro) mer än två tredjedelar av det statliga stöd till FoU och innovation som beviljades i Spanien inom ramen för åtgärder som omfattades av gruppundantag och motsvarade ca 20 % av det sammanlagda stöd som beviljades inom EU inom ramen för åtgärder som omfattades av gruppundantag.

Gayaprojektet (N 493/2009, Frankrike)

År 2009 anmälde Frankrike till kommissionen att de hade för avsikt att genomföra forskningsprogrammet Gaya som syftade till att utveckla tekniker för produktion av andra generationens biodrivmedel. Koncernen GDF Suez, projektledaren och dess partner hade för avsikt att utveckla en förindustriell FoU-demonstrationsanläggning för att testa biobränsleförgasnings-/metangasprocesser i produktionskedjan. Anläggningen är tänkt att ingå i ett FoU-samverkansprogram för att användas i en efterföljande industriell fas. Den förväntade totala budgeten låg på 46,5 miljoner euro för den sjuårsperiod som projektet löpte på.

Efter en ingående granskning 2010 gav kommissionen tillstånd till stöd på 18,9 miljoner euro för programmet. Kommissionen konstaterade att FoU-projektet skulle skapa stora fördelar i fråga om spridning av vetenskaplig kunskap och miljöskydd, planering av markanvändning och minskning av Europas energiberoende, men eftersom de möjliga kommersiella vinsterna från Gayaprojektet inte väntades före 2020/2030 behövde projektet offentlig finansiering. Kommissionen var framför allt angelägen om att fördelningen av kommande immateriella rättigheter mellan GDF Suez och dess partner i form av forskningsorgan inte skulle snedvrida konkurrensvillkoren på biometanmarknaden i framtiden. GDF Suez åtog sig att avsäga sig de exklusiva rättigheter som koncernen kunde få av sina partner för teknikerna. Stödet skulle på så sätt leda till en begränsad snedvridning av konkurrensen, särskilt eftersom den kommande demonstrationsanläggningen kommer att vara öppen för andra intressenter inom sektorn. Slutligen innebar närvaron av stora europeiska konkurrenter och det faktum att projektet skilde sig från andra förväntade tekniker att det gick att upprätthålla ett konkurrenstryck på energimarknaderna. Stödet beviljades inom ramen för en stödordning från den franska miljö- och energiförvaltningsmyndigheten som godkändes av kommissionen den 24 mars 2010.

3.4. Utgifter för FoU och innovation

Flaggskeppsinitiativet innovationsunionen har som EU-omfattande mål att 3 % av EU:s BNP (offentliga och privata utgifter sammanlagt) ska investeras i FoU och innovation.

Under 2009 uppgick FoU-investeringarna i EU till en rekordhög nivå på 2,01 % (ca 236,5 miljarder euro)²⁷, vilket är något högre än under 2008 (1,92 %), men ändå långt från det mål som har satts i Europa 2020-strategin²⁸.

Det fanns också mycket stora skillnader mellan medlemsstaterna. Tre medlemsstater överträffade målet på 3 %²⁹, medan endast tre andra medlemsstater var bättre än EU:s genomsnitt³⁰ och nio medlemsstater³¹ inte ens nådde upp till 1 % av BNP i sina sammanlagda offentliga och privata FoU-utgifter.

Den offentliga sektorn finansierade ungefär en tredjedel av de totala FoU-utgifterna i EU (0,65 % av BNP). Statligt stöd utgjorde en relativt liten andel av denna summa (13 %), på 10,6 miljarder euro, eller 0,09 % av BNP 2009 (EU-genomsnitt). Nio medlemsstater låg över EU-genomsnittet för statligt stöd till FoU och innovation: Belgien (0,22 %), Slovenien (0,19 %), Tjeckien (0,18 %), Luxemburg (0,16 %), Finland (0,14 %), Spanien (0,13 %), Frankrike (0,11 %), Österrike (0,11 %) och Ungern (0,10 %). Å andra sidan gav sex medlemsstater (Cypern, Slovakien, Grekland, Lettland, Polen och Estland) endast 0,01 % eller mindre av sin BNP som statligt stöd till FoU och innovation.

Under 2009 beviljades nästan 60 % av det sammanlagda statliga stödet till FoU och innovation av tre medlemsstater: Tyskland (2,5 miljarder euro, 24 % av det totala beloppet för EU), Frankrike (2, miljarder euro, 20 %) och Spanien (1,4 miljarder euro, 13 %).

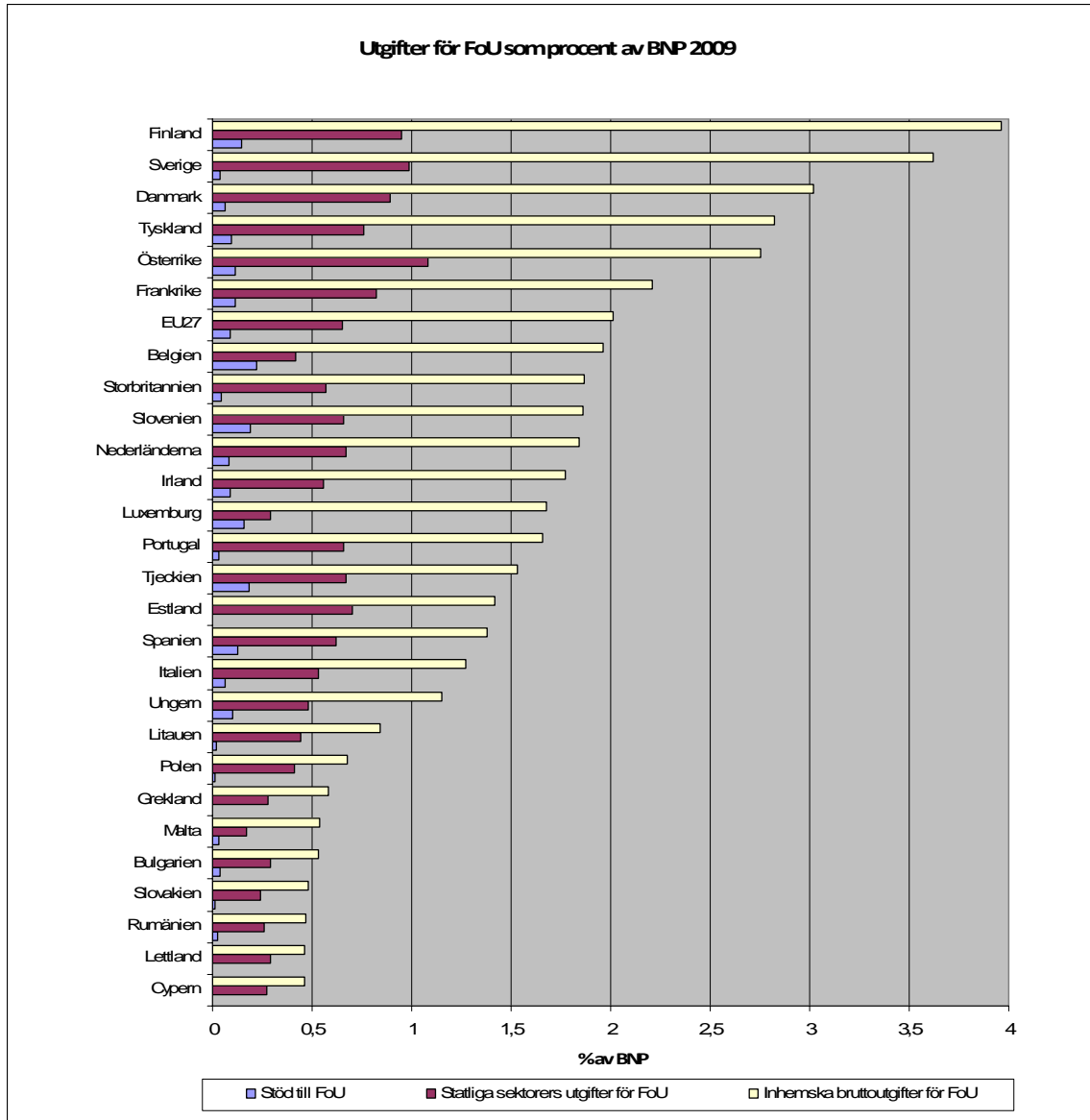
²⁷ Källa: Eurostat.

²⁸ USA satsar 2,6 % och Japan 3,4 %. I jämförelse med vissa tillväxtekonomier har EU ett kraftigt försprång, men länder som Kina och Brasilien är på väg att komma ikapp EU. Se kapitel 4 i [resultattavlan för innovationsunionen 2010](#).

²⁹ Finland, Sverige och Danmark överträffade EU:s mål på att 3 % av BNP ska gå till FoU, och låg på 3,96 %, 3,6 % respektive 3,02 %. Uppgifter för 2009; källa: Eurostat.

³⁰ Tyskland (2,82 %), Österrike (2,75 %) och Frankrike (2,21 %).

³¹ Litauen (0,84 %), Polen (0,68 %), Grekland (0,58 %), Malta (0,54 %), Bulgarien (0,53 %), Slovakien (0,48 %), Rumänien (0,47 %), Lettland (0,46 %) och Cypern (0,46 %).



Stöd som omfattades av gruppundantagsförordningen och som redovisades som stöd till FoU och innovation uppgick till ca 1 miljard euro 2009. Detta motsvarade 9 % av det totala stödet för samma mål. Spanien (282 miljoner euro), Italien (267 miljoner euro) och Belgien (nästan 130 miljoner euro) utnyttjade detta instrument mest. Medlemsstaterna använde i allmänhet fyra (av nio) mål för den allmänna gruppundantagsförordningen inom detta område: utveckling (artikel 31.2 c i den allmänna gruppundantagsförordningen, 428 miljoner euro), industriell forskning (artikel 31.2 b i den allmänna gruppundantagsförordningen, 312 miljoner euro), tekniska genomförbarhetsstudier (artikel 32 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 65 miljoner euro) samt stöd till kostnader för immateriella rättigheter för små och medelstora företag (artikel 33 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 53 miljoner euro).

Under 2009 beviljades statligt stöd till FoU och innovation inom ramen för ungefär 420 åtgärder (varav 137 omfattades av gruppundantag) men de sex största stödordningarna (samtliga godkända av kommissionen) stod för en fjärdedel av de sammanlagda utgifterna. Dessa åtgärder stod tillsammans 13 andra stödordningar (varav två omfattades av gruppundantag) för nästan hälften av det stöd till FoU och innovation som beviljades totalt i EU. Bland dessa 19 främsta åtgärder fanns fem franska, tre tyska, tre spanska, tre italienska, två brittiska, en belgisk, en finsk och en österrikisk stödordning.

På lång sikt visar utvecklingen en stadig ökning av stödet till FoU och innovation i både relativa och absoluta tal. Mellan 2004 och 2009 ökade det från 0,05 % (5,7 miljarder euro) av EU:s BNP till 0,09 %. Under denna period kom mer än hälften av det sammanlagda stödet på 46,5 miljarder euro som beviljades för FoU och innovation från två medlemsstater: Tyskland (29 %) och Frankrike (22 %) medan fem medlemsstater stod för ytterligare en tredjedel av det sammanlagda beloppet: Italien (11 %), Spanien (9 %), Storbritannien (7 %), Belgien (5 %) och Nederländerna (4 %).

Medlemsstaterna beviljade främst statligt stöd till FoU och innovation inom ramen för etablerade stödordningar, i stället för genom individuella ad hoc-åtgärder. Under 2009 utgjorde statligt stöd som beviljades inom ramen för stödordningar 98 % av det sammanlagda beviljade stödet, medan ad hoc-åtgärder stod för resterande 2 %. Dessa proportioner har varit stabila under de senaste sex åren.

När det gäller stödinstrument var direkta bidrag det som användes mest under 2009 (ungefär 80 % av det totala beloppet), följt av mjuka lån³² (11 %) och skattebefrielser (9 %). Andra instrument, som förvärv av andelar, uppskjuten skatt eller garantier används inte särskilt ofta. Spanien och Frankrike stod för mer än 70 % av stödet i form av mjuka lån, medan Belgien och Storbritannien tillsammans stod för nästan 85 % av skattebefrielser för FoU och innovation.

3.5. Statligt stöd och innovationsresultat

När mängden statligt stöd som beviljas av medlemsstaterna³³ jämförs med deras innovationsresultat³⁴ kan man konstatera att det inte finns någon direkt koppling mellan de båda variablerna. Indikatorn för innovationsresultat har flera dimensioner, som utöver utgifter för FoU (offentliga och privata) omfattar t.ex. ungdomars utbildningsnivå, företags tillgång till bredband, gemenskapsvarumärken per miljon invånare. Alla dessa dimensioner bidrar till ett lands innovationsresultat. Detta visar de olika alternativ som

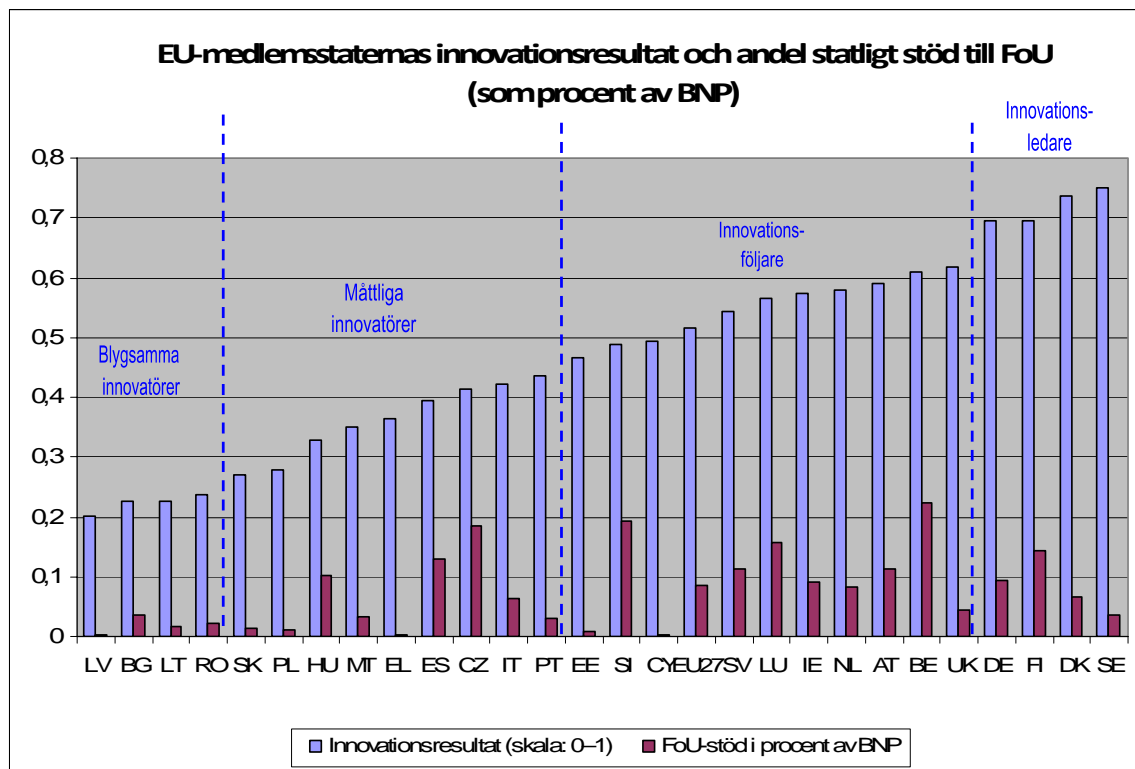
³² Vid den årliga rapporteringen av statligt stöd räknas även återbetalningspliktiga förskott som mjuka lån.

³³ Jämförelsen är statisk och tar endast hänsyn till mängden statligt stöd som beviljades 2009.

³⁴ I innovationsunionens resultattavla för forskning och innovation (1 februari 2011) delas medlemsstaterna in i fyra kategorier: Innovationsledare (Danmark, Finland, Tyskland, Sverige), innovationsföljare (Österrike, Belgien, Cypern, Estland, Frankrike, Irland, Luxemburg, Nederländerna, Slovenien och Storbritannien), måttliga innovatörer (Tjeckien, Grekland, Ungern, Italien, Malta, Polen, Portugal, Slovakien och Spanien) samt blygsamma innovatörer (Bulgarien, Lettland, Litauen och Rumänien).

medlemsstaterna har för att stimulera FoU och innovation, där statligt stöd bara är ett av de tillgängliga verktygen.

Medlemsstater som Sverige, Tyskland och Danmark, som hör till de ledande länderna i fråga om innovation, beviljade statligt stöd (i relativa tal, som procent av BNP) på en nivå som var lika med eller lägre än EU-genomsnittet. Finland däremot, som också är innovationsledande, beviljade mer statligt stöd än EU-genomsnittet. I samtliga dessa fall var de statliga satsningarna på FoU och innovation större än EU-genomsnittet³⁵.



3.6. I gruppen med innovationsföljare ligger den statliga stödnivån i de flesta medlemsstater på eller nära EU-genomsnittet (0,09 % av BNP). Det är endast Storbritannien, Estland och Cypern som uppvisar en liten andel statligt stöd till FoU och innovation (mindre än hälften av EU-genomsnittet). Bortsett från Ungern, Spanien och Tjeckien, som beviljade mer stöd än EU-genomsnittet, har resten av länderna i gruppen måttliga eller blygsamma innovatörer låga nivåer av statligt stöd till FoU och innovation (mindre än EU-genomsnittet).

3.7. Slutsatser om statligt stöd till FoU och innovation

Europa måste fortfarande göra stora förbättringar om det ska gå att uppnå målet att 3 % av EU:s BNP ska gå till FoU och innovation 2020. Det kvantitativa målet måste också åtföljas av strukturreformer för att förbättra miljön och de allmänna förutsättningarna för FoU inom den privata sektorn. I Europa 2020-strategins flaggskeppsinitiativ

³⁵ Mätt som andel av BNP.

innovationsunionen beskriver kommissionen vad den anser att Europa måste göra för att förbättra villkoren för och tillgången till finansiering av FoU och innovation för att möta vårt samhälles nya utmaningar och se till att innovativa idéer omvandlas till produkter och tjänster som skapar tillväxt och arbetstillfällen. Reglerna för statligt stöd bildar en uppsättning ytterligare verktyg för att ta itu med dessa utmaningar.

Den viktigaste uppgiften för statligt stöd till FoU och innovation är att tillhandahålla finansiering när marknaderna ensamma inte kan uppnå optimala FoU- och innovationsnivåer på grund av brister i deras funktion. De medlemsstater som betraktas som innovationsledande är inte nödvändigtvis de stater som beviljar mest stöd till FoU och innovation.

4. STATLIGT STÖD TILL SKYDD FÖR MILJÖN

4.1. Politisk bakgrund

Naturresurser ligger till grund för den europeiska och globala ekonomin och för vår livskvalitet. En intensiv användning av världens resurser skapar påfrestningar för vår planet och hotar försörjningssäkerheten. Därför måste vi ändra den nuvarande resursanvändningen och skapa en resurseffektiv ekonomi med låga koldioxidutsläpp för att uppnå hållbar tillväxt.

Det är mot denna bakgrund som man i Europa 2020-strategin satt hållbar utveckling³⁶ som en av de främsta prioriteringarna för de närmsta åren: Konkreta mål³⁷ har fastställts och en långsiktig ram för åtgärderna har införts genom flaggskeppsinitiativet ”Ett resurseffektivt Europa”.

På lång sikt planeras en blandning av samordnade åtgärder inom flera områden³⁸, stöd till politiska agendor för klimatförändring, energi³⁹, transport, industri, råvaror, jordbruk, fiske, biologisk mångfald och regional utveckling, vilket kommer att bidra till att

- stärka ekonomin och samtidigt minska resursanvändningen,
- identifiera och skapa nya möjligheter till ekonomisk tillväxt och ökad innovation samt stärka EU:s konkurrenskraft,
- säkerställa försörjningssäkerhet för nödvändiga resurser,
- bekämpa klimatförändring och begränsa resursanvändningens miljöpåverkan.

Många av dessa mål ska uppfyllas genom lagstiftning eller allmänna åtgärder som inte omfattar statligt stöd. Enligt artikel 191 i EUF-fördraget⁴⁰ ska EU:s miljöåtgärder

³⁶ Kommissionens meddelande – Ett resurseffektivt Europa – flaggskeppsinitiativ i Europa 2020-strategin, [KOM\(2011\) 21 slutlig](#).

³⁷ Minska utsläppen av växthusgaser med minst 20 % jämfört med 1990 års nivå, eller med 30 % om villkoren uppfylls (särskilt ett internationellt avtal om bindande mål för utsläppsminskningar), öka andelen förnybara energikällor i vår slutliga energiförbrukning till 20 % och öka energieffektiviteten med 20 %.

³⁸ Enligt flaggskeppsinitiativet "Ett resurseffektivt Europa" ska det utarbetas en samordnad färdplan.

³⁹ Se slutsatserna om energi från [Europeiska rådets möte den 4 februari 2011](#).

⁴⁰ Artikel 191 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, [EUT C 83, 30.3.2010](#).

dessutom bygga på försiktighetsprincipen, dvs. att miljöskador i första hand ska korrigeras vid källan och att förorenaren ska betala, vilket innebär att förorenarna helt och hållet ska stå för miljökostnaderna och alltså inte medför något statligt stöd.

I ”Ett resurseffektivt Europa” konstateras följande: ”Resurser används ofta ineffektivt eftersom man inte har tillgång till information om hur mycket det verkligen kostar för samhället att förbruka dem, vilket leder till att företag och enskilda inte kan anpassa sitt beteende i enlighet med detta.” I vissa fall kan företagen i brist på statligt ingripande undvika att bära hela kostnaden för de miljöskador som orsakas av deras verksamheter, vilket innebär att marknaden misslyckas med att fördela resurser på ett effektivt sätt och företagen ändrar inte inriktning mot mer miljöskydd. I sådana situationer kan statligt stöd vara en möjlighet att avhjälpa det marknadsmisslyckande som hör ihop med negativa miljöexternaliteter.

Det går att införa stimulansåtgärder för att företag ska öka sitt miljöskydd och internalisera sina kostnader, t.ex. genom marknadsbaserade instrument⁴¹ (t.ex. beskattning) och/eller reglering (t.ex. obligatoriska EU-standarder). Offentligt stöd, inbegripet statligt stöd, kan också ha betydelse när marknadsmisslyckanden hindrar företag från att utöka sitt miljöskydd och andra marknadsinstrument inte kan användas⁴².

Det främsta syftet med kontrollen av statligt stöd inom området för miljöskydd⁴³ är att se till att det statliga stödet leder till ett bättre miljöskydd än vad som skulle ha varit fallet utan stödet och att se till att stödets positiva effekter är större än de negativa, särskilt i fråga om snedvridning av konkurrensen och inverkan på handeln mellan medlemsstaterna.

4.2. Regler för statligt stöd till skydd för miljön

De nuvarande rambestämmelserna⁴⁴ för statligt stöd till miljöskydd ingick i 2008 års klimatförändringspaket. De utformades för att säkerställa kontrollen av statligt stöd i samband med EU:s miljö- och energipolitik. Rambestämmelserna har kompletterats med den allmänna gruppundantagsförordningen som för första gången omfattade särskilda bestämmelser för miljöskydd.

Rambestämmelser för statligt stöd till skydd för miljön

I de nuvarande rambestämmelserna för statligt stöd till skydd för miljön, som trädde i kraft i april 2008, anger kommissionen närmare vilka regler den ska använda för att bedöma förenligheten i några typiska stödåtgärder till skydd för miljön. Även andra typer

⁴¹ T.ex. system för handel med utsläppsrätter. Kommissionen tillkännagav i Europa 2020-strategin att den åtog sig att förbättra användningen av marknadsbaserade instrument.

⁴² T.ex. vissa undantag från direktivet om energiskatt.

⁴³ Det är viktigt att notera att Europa 2020-strategin, inom ramen för flaggskeppsinitiativet ”Ett resurseffektivt Europa”, omfattar en uppmaning till medlemsstaterna att ”fasa ut subventioner som är skadliga för miljön och begränsa undantagen för personer med sociala behov”. Subventioner som är skadliga för miljön avser också åtgärder som inte utgör statligt stöd, och den pågående diskussionen om att fasa ut sådana subventioner är inte begränsad till frågor som rör statligt stöd.

⁴⁴ Rambestämmelser för statligt stöd till skydd för miljön, [EUT C 82, 1.4.2008](#), s. 1.

av stödåtgärder kan vara förenliga med bestämmelserna, men dessa ska bedömas direkt enligt artikel 107 i EUF-fördraget (avvägningstestet mellan positiva och negativa effekter).

I rambestämmelserna uppmanas medlemsstaterna t.ex. att stödja produktion av förnybar energi och energieffektiv kraftvärmeproduktion genom att de tillåts bevilja driftsstöd till företag som framställer förnybar energi eller kraftvärme (samtidigt produktion av värme och el) och täcka hela skillnaden mellan produktionskostnaderna och marknadspriset. Dessutom finns det bestämmelser om stöd till tidig anpassning efter EU-normer, stöd till miljöundersökningar, stöd till fjärrvärme, stöd till avfallshantering och stöd i samband med system för handel med utsläppsrätter.

När det gäller skattesänkningar anges det i rambestämmelserna att det är tillåtet med energiskattesänkningar så länge som de berörda företagen betalar minst den lägsta angivna EU-nivån efter sänkningen (och dessa sänkningar omfattas av gruppundantag, se nedan). Om företagen inte betalar minst den lägsta angivna EU-nivån kan skattesänkningar ändå förklaras vara förenliga med bestämmelserna, men medlemsstaten måste visa att den inte undergräver det övergripande miljöskydds målet för skatten och att dessa undantag är nödvändiga och proportionerliga.

I rambestämmelserna införs en standardbedömning och en detaljerad bedömning. Åtgärder som omfattar investeringsstöd på mer än 7,5 miljoner euro per mottagare och driftsstöd över ett visst tak, som har störst risk för att snedvräta konkurrensen och handeln, ska genomgå en detaljerad bedömning.

Allmän gruppundantagsförordning

Den allmänna gruppundantagsförordningen omfattar för första gången bestämmelser om stöd till skydd för miljön och till energibesparande åtgärder. Bestämmelserna är anpassade till rambestämmelserna om statligt stöd till skydd för miljön. En viktig skillnad mellan rambestämmelserna och den allmänna gruppundantagsförordningen är dock att det generellt föreskrivs en förenklad metod för att beräkna kostnader i gruppundantagsförordningen.

Enligt förordningen får myndigheter bevilja ett antal stödåtgärder till skydd för miljön eller för att hantera klimatförändringen på vissa villkor. Dessa åtgärder omfattar bl.a. investeringar i energibesparande åtgärder, investeringar i förnybara energikällor och stöd i form av sänkta miljöskatter jämfört med den harmoniserade energibeskattningen, utan krav på förhandsanmälan till kommissionen.

När vissa enskilda gränser för anmälningskrav överskrids, eller villkoren i den allmänna gruppundantagsförordningen inte uppfylls, måste stödet anmälas individuellt till kommissionen så att den kan analysera dess inverkan på konkurrensen och bidrag till det gemensamma intresset.

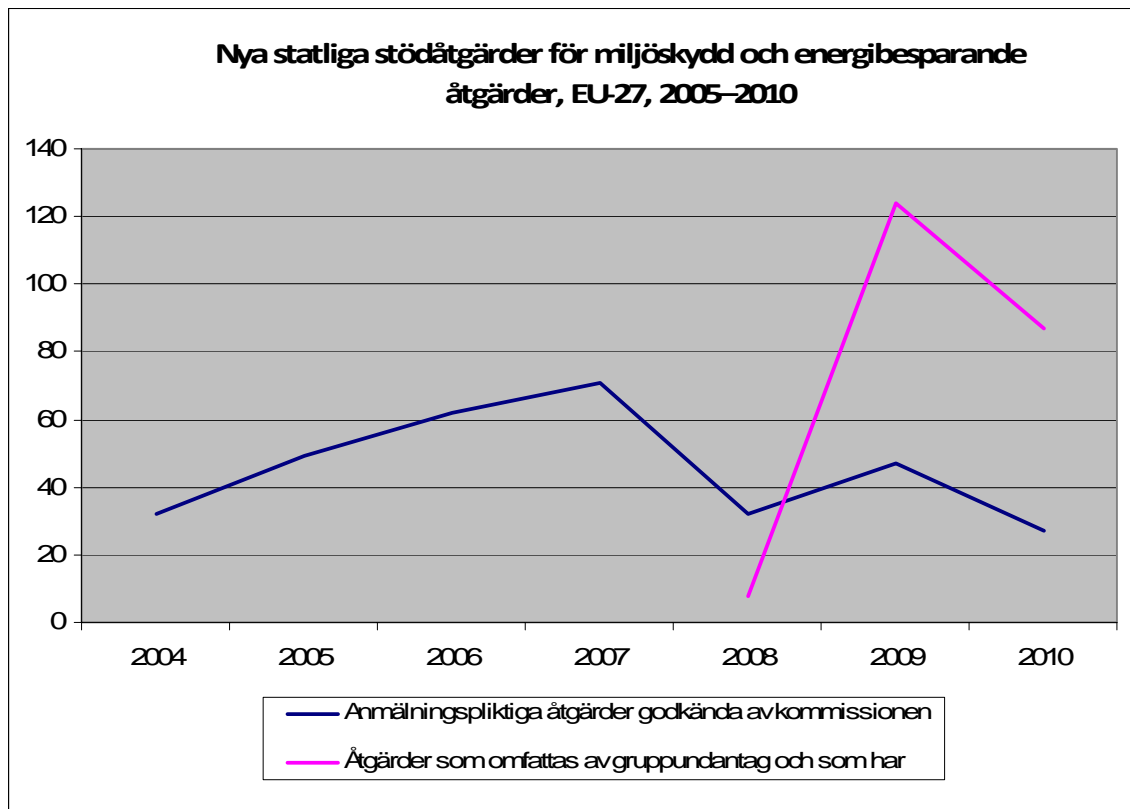
4.3. Beslut om statligt stöd till skydd för miljön samt fallstudier

Under perioden 2004–2006 antog kommissionen 347 slutliga beslut om statligt stöd till skydd för miljön, dvs. energibesparande åtgärder eller andra miljöskydds mål, varav 320 beslut om att stödet var förenligt med bestämmelserna, 21 beslut om att det inte förekom statligt stöd samt 6 negativa beslut.

Den stora majoriteten av de antagna besluten (lite drygt 82 %) gällde stödordningar, 6 % gällde individuella tillämpningar av stödordningar och 11 % gällde ad hoc-åtgärder. Fem medlemsstater stod för hälften av de antagna besluten: Italien (44), Tyskland (38), Nederländerna (36), Storbritannien (33) och Tjeckien (26).

Nästan 140 beslut fattades under åren 2006–2007, innan rambestämmelserna för stöd till skydd för miljön och den allmänna gruppundantagsförordningen trädde i kraft. Den detaljerade ekonomiska bedömningen infördes i april 2008 i rambestämmelserna för stöd till skydd för miljön och kommissionen hade fram till 2010 fattat tio positiva beslut baserade på detaljerade bedömningar.

Medlemsstaterna införde 219 åtgärder som omfattas av undantag, varav 194 stödordningar. Det största antalet stödordningar infördes av Tyskland (40), Italien (39), Spanien (38) och Storbritannien (21). När det gäller de mer detaljerade målen för dessa stöd var främjandet av energi från förnybara energikällor (artikel 21 i den allmänna gruppundantagsförordningen) det populäraste (som enda mål eller som ett av målen) i de 120 åtgärder som omfattades av gruppundantag. Därefter kom investeringar i energibesparande åtgärder (artikel 21 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 101 åtgärder), investeringsstöd som gör det möjligt för företagen att gå längre än EU-normerna för miljöskydd (artikel 18 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 71 åtgärder), stöd för miljöstudier (artikel 24, 61 åtgärder) samt investeringar i högeffektiv kraftvärme (artikel 22 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 58 åtgärder). De övriga målen i den allmänna gruppundantagsförordningen var inte lika betydelsefulla⁴⁵.



⁴⁵ Artikel 19 – 42 åtgärder, artikel 20 – 25 åtgärder, artikel 25 – 7 åtgärder.

I rutan nedan visas exempel på särskilda åtgärder som genomförts i två medlemsstater för att förbättra miljöskyddet. Det första är en tysk åtgärd till stöd för ett projekt för att avskiljning och återvinning av koldioxidutsläpp från stålproduktionsprocessen. Det andra exemplet gäller en skatteåtgärd för cementindustrin i Danmark.

Projektet Top Gas Recycling (TGR) – stöd till ArcelorMittal Eisenhüttenstadt GmbH (Tyskland, N 450/2009)

År 2009 anmälde Tyskland till kommissionen att man hade för avsikt att bevilja stöd till ArcelorMittal Eisenhüttenstadt GmbH (nedan kallat *Ameh*) för att stödja utvecklingen av demonstrationsprojektet Top Gas Recycling (TGR). TGR är en innovativ och miljövänlig process som gör det möjligt att avskilja koldioxid från andra utsläppsgaser när de kommer ut ur ugnen och återvinna de koldioxidfria utsläppen i stålproduktionen, vilket sparar energi. TGR-tekniken hade ännu inte tillämpats i praktiken i industriell skala. Eftersom stödet på 30,18 miljoner euro överskred det tak på 7,5 miljoner euro för ett företag som fastställts för investeringsstöd gjordes en detaljerad bedömning med utgångspunkt i de positiva och negativa delarna av stödet i fråga.

Kommissionen ansåg att det understödda projektet hade miljöfördelar och skulle bidra till målen för klimatförändring. Projektet väntades inte leda till någon betydande snedvridning av konkurrensen och stödet hade en stimulans effekt. Dessutom uppfyllde åtgärden det formella proportionalitetskriteriet. Stödnivån på 55 % låg under det högsta tillåtna stödet på 60 % av de stödberättigande kostnaderna (där kostnadsbesparingarna för koldioxid inte räknades med, i enlighet med EAG). Kommissionen konstaterade att den med hänsyn till riskerna i samband med TGR-projektet och stödets inverkan på marknaderna i detta fall kunde godkänna det föreslagna stödbeloppet. Kommissionen godkände åtgärden den 9 mars 2010.

Skattebefrielse för cementtillverkare (Danmark, N 327/2008 och C 30/2009)

I juni 2008 anmälde Danmark två miljöskattelättnader till kommissionen i fråga om miljöskatter för cementindustrin: en för den nyligen införda skatten på kväveoxid (NOx) och en fullständig befrielse från den befintliga avfallsskatten på visst avfall från cementtillverkning.

Enligt rambestämmelserna för miljöskydd ska stöd i form av sänkningar av eller befrielse från miljöskatter anses vara förenliga med den inre marknaden om det åtminstone indirekt bidrar till att stärka miljöskyddet och om skattesänkningarna och -befrielserna inte undergräver det övergripande målet. När det gäller sänkningen av NOx-skatten finns det en indirekt miljöfördel i och med att den allmänna skattenivån kan vara högre än den skulle ha varit utan sänkningen. När det gäller risken för att undergräva det övergripande målet försökte Danmark hålla sänkningen till ett minimum genom att begränsa antalet stödmottagare och kräva att mottagarna ändå skulle betala 53 % av skatten i sin helhet. Kommissionen ansåg att åtgärden var nödvändig och proportionerlig och godkände den föreslagna NOx-skattesänkningen den 28 oktober 2009.

När det gällde den fullständiga befrielsen från avfallsskatten tvivlade kommissionen dock på att åtgärden var nödvändig och proportionerlig, särskilt eftersom den fullständiga befrielsen skulle innebära att företaget inte hade någon motivation för att bidra till miljömålet för avfallsskatten. Kommissionen inledde ett formellt undersökningsförfarande den 28 oktober 2009 (nu ärende C 30/2009) och uppmanade tredje parter att lämna synpunkter. Det har ännu inte fattats något slutligt beslut.

4.4. Utgifter för statligt stöd till skydd för miljön

Europa 2020-strategin omfattar de s.k. 20-20-20-miljömålen, dvs. att koldioxidutsläppen ska minskas med 20 %, att 20 % av EU:s energiförbrukning ska komma från förnybara energikällor och att energieffektiviteten ska ökas med 20 %. Statligt stöd kan bidra direkt eller indirekt till dessa mål, särskilt när det är riktat mot marknadsmisslyckanden eller kompletterar otillräckliga incitament för starkare miljöskydd (t.ex. allmänna regleringsåtgärder).

Som förklaras ovan är inte allt offentligt stöd statligt stöd – allmänna beskattningsåtgärder är det t.ex. inte, eftersom de inte är selektiva. Siffrorna nedan gäller endast stödåtgärder som är statligt stöd.

Under 2009 uppgick statligt stöd till skydd för miljön inom EU till 13,2 miljarder euro (varav 93 %, eller 12,2 miljarder euro motsvarar annat miljöskydd än energibesparande åtgärder och endast 7 %, eller 0,97 miljarder euro till energibesparande åtgärder). I relativa tal motsvarade stödet till miljöskydd 22,6 % av det sammanlagda stödet till industri och tjänster, eller 0,11 % av BNP i EU-27.

Endast sex medlemsstater beviljade mer än EU-genomsnittet: Sverige (0,66 % av BNP), Tyskland (0,23 %), Danmark (0,19 %), Finland (0,19 %), Nederländerna (0,19 %) och Österrike (0,13 %). I nominella tal var de största bidragsgivarna Tyskland (5,7 miljarder euro, 43 % av det sammanlagda beloppet för EU), Sverige (1,9 miljarder euro, 14 %), Storbritannien (1,2 miljarder euro, 9 %) och Nederländerna (1,1 miljarder euro, 8 %).

Miljöstöd omfattar en rad olika mål, däribland stöd till förnybar energi, energibesparande åtgärder, avfallshantering och återställning av förorenade områden samt förbättring av produktionsprocesser. För dessa typer av åtgärder syftar medlemsstaternas stöd till att direkt skapa en fördel för miljön. Utgifterna för statligt stöd kan därför användas som en måttstock för att visa den avsedda miljöfördelen. Denna motsvarade 35,3 % av miljöstödet under 2009, dvs. ca 4,7 miljarder euro. De största bidragsgivarna till detta belopp var Spanien (828 miljoner euro), Storbritannien (746 miljoner euro), Österrike (358 miljoner euro) och två skandinaviska medlemsstater, nämligen Danmark (362 miljoner euro) och Sverige (343 miljoner euro).

En annan kategori av statliga stödåtgärder som omfattas av rambestämmelserna för statligt stöd till skydd för miljön är sänkningar av eller befrielser från miljöskatter. Utgifter inom ramen för denna kategori av stödordningar visar hur stora skatteintäkter man har avstått från och kan därför inte fungera som måttstock för de miljöfördelar som skatterna i sig har inneburit. Under 2009 föll 56,1 % av miljöstödet, dvs. ca 7,4 miljarder euro, inom denna kategori. Tyskland stod för den största andelen av denna summa (omkring 5 miljarder euro), följt av Sverige (1,6 miljarder euro), Storbritannien (0,4 miljarder euro), Finland (0,2 miljarder euro), Danmark (58 miljoner euro) och Slovakien (31 miljoner euro).

I rambestämmelserna för statligt stöd till skydd för miljön infördes nya inslag i bedömningen av nödvändigheten av och proportionaliteten i skattebefrielser som låg under EU:s lägsta tillåtna nivåer (harmoniserade skatter), varför kommissionen endast har godkänt ett sådant ärende med skattebefrielse i fråga om Danmark (N 327/2008, se beskrivning ovan)⁴⁶. Medlemsstaterna måste dock vidta lämpliga åtgärder för att se till att befintliga skattesänkningar är förenliga med rambestämmelserna för stöd till skydd för miljön senast den 31 december 2012, även i fråga om skatter som ligger under EU:s miniminivåer. Därför kan kommissionen få in anmälningar om ytterligare ärenden i slutet av 2012.

⁴⁶ Dessutom antogs ett negativt beslut utan återkrav i ett nederländskt ärende. Undantag från miljöskatter för keramik tillverkare (C 5/2009).

Stöd till skydd för miljön som omfattas av gruppundantagsförordningen och som kollektivt kan anses ha en direkt fördel för miljön uppgick till 732 miljoner euro under 2009, vilket motsvarade ungefär 6 % av det totala stödet till miljömålen (vilket är förhållandevis lite jämfört med andelen för de andra övergripande målen). Medlemsstaterna använde i allmänhet tre (av åtta) av den allmänna gruppundantagsförordningens mål inom detta område: främja energi från förnybara energikällor (artikel 23 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 341 miljoner euro), investeringsstöd till företag som går längre än EU-normerna för miljöskyddet (artikel 18 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 188 miljoner euro) och investeringar i energisparande åtgärder (artikel 21 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 116 miljoner euro).

Att andelen stöd som omfattas av gruppundantag är särskilt låg inom miljöområdet beror framför allt på att ett litet antal stödordningar om skattebefrielse som godkändes tidigare omfattade så stora belopp att de fortfarande utgör merparten av det statliga stöd som beviljas inom detta område. Nästan hälften (47 %) av det stöd som omfattas av gruppundantag och som beviljades inom detta område beviljades av Tyskland, medan Spanien och Belgien tillsammans stod för ytterligare 44 %.

Om vi tittar närmare på utvecklingen av utgifterna för statligt stöd till miljöskydd och jämför två på varandra följande perioder – 2004–2006 och 2007–2009 – noterar vi att stödet minskade i både relativa tal (som procentandel av BNP, från 0,12 % av BNP till 0,11 % av BNP) och i nominella tal, med i genomsnitt 0,6 miljarder euro per år. Dess andel av det totala statliga stödet till industri och tjänster minskade också, från 25,5 % till 23,3 %.

Det finns flera skäl till denna minskning. Det första är effekten av de marknadsbaserade incitament som redan införts och som inneburit att aktörerna internaliserar sina miljökostnader och att det inte behövs något statligt stöd. En annan faktor som bidrar till minskningen av statligt stöd är EU:s strängare miljönormer: aktörerna är skyldiga att anpassa sig till EU:s normer och de måste följa dem utan offentligt stöd. Slutligen kan budgettätstramningar till följd av krisen också ha påverkat offentliga utgifter öronmärkta för miljöskydd, åtminstone under den andra perioden ovan.

Under perioden 2004–2009, när 79 miljarder euro beviljades som miljöstöd i EU, stod Tyskland och Sverige (och deras skattebefrielser) för 51 % respektive 16 % av totalbeloppet. En befrielse från energiskatt på el för tillverkningssektorn har varit den största stödutgiften för Sverige från 2005 och framåt och står för mer än hälften av miljöstödet i Sverige⁴⁷. I Tyskland ökade utgifterna stadigt från 2006 efter godkännandet 2002 av åtgärder som förlängde flera fall av befrielse från tysk energibeskattnings av el och mineraloljor. Efter förändringar i dessa skattebefrielser i Tyskland minskade det stöd som beviljades inom ramen för ordningarna för miljöskattebefrielse kraftigt, med 3,2 miljarder euro mellan 2006 och 2009. Under 2009 beviljades en tredjedel av miljöstödet i Tyskland inom ramen för en skatteåtgärd som var riktad till energiintensiva användare inom tillverkningssektorn.

⁴⁷ "Energiskatt för tillverkningssektorn" (ärendena [N 156/2004](#) och [N 596/2005](#)).

Nästan allt stöd till miljöskydd beviljas genom stödordningar. Mellan 2004 och 2009 stod individuellt ad hoc-stöd till detta mål för mindre än 0,5 % av det totala stödet. När det gäller de mest använda stödinstrumenten är skattebefrielser vanligast, med 77 % av det sammanlagda statliga stöd som beviljats för miljöskydd mellan 2004 och 2009, följt av direkta bidra (23 %).

4.5. Slutsatser om statligt stöd till skydd för miljön och energibesparande åtgärder

Mot bakgrund av Europa 2020-strategin kan det vara nödvändigt med statligt stöd för att uppnå de av EU:s miljömål som inte går att förverkliga genom marknadsbaserade incitament eller lagstiftning. Kontrollen av statligt stöd har till uppgift att se till att stöd till ett miljömål inte snedvrider konkurrensen alltför mycket.

Kontrollen av statligt stöd kan också åtfölja den vidare harmoniseringen av stödordningarna inom medlemsstaterna mot en europeisk inre energimarknad. Kontrollen av statligt stöd kan framför allt bidra till en ökad harmonisering av stöd till förnybara energikällor för att begränsa snedvridning av konkurrensen i fråga om förnybar energi som framställs i olika medlemsstater och undvika överkompensation under de kommande åren.

5. STATLIGT STÖD TILL REGIONAL UTVECKLING

5.1. Politisk bakgrund

Genom att ta itu med missgynnade regioners handikapp främjar regionalt stöd den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen i medlemsstaterna och unionen som helhet och bidrar på så sätt till målen för Europa 2020. I den bemärkelsen skiljer sig regionalt stöd från andra typer av stöd eftersom det främst är avsett att motverka en obalanserad sammanhållning i stället för enbart ett marknadsmisslyckande.

Kontrollen av statligt regionalstöd måste särskiljas från EU:s sammanhållningspolitik. Statligt regionalstöd är i själva verket mer inriktat på missgynnade områden än EU:s regionalpolitik, som för närvarande har bredare politiska mål och en större geografisk täckning. Det viktigaste målet för regionalt statligt stöd är att hantera bristande territoriell balans i fråga om välbefinnande och sysselsättning (koncentrationseffekt) genom att fungera som incitament för att förlägga ekonomiska verksamheter i områden som får stöd (uppväga andra faktorer, som arbetskostnader, tillgång till marknader, skatt, produktivitet osv.). Med regionalt stöd kan en medlemsstat stödja nya investeringar som bidrar till att skapa lokala arbetstillfällen och nya företag genom indirekt stimulans av ekonomisk verksamhet (hävstångseffekt).

EU:s sammanhållningspolitik har till syfte att minska skillnaderna mellan de olika regionernas utvecklingsnivåer och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna. Den finansierar flera sorters åtgärder, från infrastruktur (transport, telekommunikation, energi, social) till mänskligt kapital. Utgiftskategorin ”Stöd till företagande och innovation”, som är den kategori som har mest direkt koppling till direkt företagsstöd och därmed omfattar statligt stöd, motsvarar 20 % av den sammanlagda budgeten för sammanhållningspolitiken. Endast en bråkdel av den sammanhållningspolitiska

finansieringen omfattas av reglerna för statligt stöd eftersom merparten av strukturfondsutgifterna avser verksamhet som inte omfattas av definitionen av statligt stöd, t.ex. allmän infrastruktur. Dessutom kan direkt finansiellt stöd till företag gälla olika former (t.ex. bidrag, riskkapital, lån) och syften (t.ex. innovation, miljö, utbildning). En betydande andel av det statliga stöd som beviljas inom ramen för sammanhållningspolitiken har alltså inte någon direkt koppling till regionalt investeringsstöd i den mening som avses i riktlinjerna för statligt stöd för regionala ändamål, utan omfattas av andra regler för statligt stöd (t.ex. FoU och innovation, miljö, riskkapital).

Regionalt statligt stöd har ett brett spektrum av tillämpningar, från åtgärder som gynnar den regionala ekonomin i sin helhet, t.ex. allmänna stödåtgärder för företag i understödda områden (t.ex. startbidrag, investeringsstöd) till individuella statliga stöd till stora investeringsprojekt som kan få större snedvridningseffekter och vars stödnivåer sänks automatiskt.

Regionalt stöd kan dock endast bli effektivt om det leder till hållbara verksamheter och är koncentrerat till de mest missgynnade områdena i unionen. Dessutom måste stödets fördelar i fråga om regional utveckling i ett missgynnat område uppväga den åtföljande snedvridningen av konkurrensen, dvs. risken för utträngning av konkurrenter från marknaden till följd av stöd som beviljas till en viss mottagare eller en begränsad grupp av mottagare.

Som en del av EU:s regler för statligt stöd har kommissionen ensam rätt att fatta beslut om regionalt utvecklingsstöd med utgångspunkt i sin bedömning av förenligheten med den inre marknaden. Strukturfonder måste däremot användas i linje med de operativa program som varje medlemsstat föreslår i samarbete med kommissionen. Det är de nationella förvaltningsmyndigheterna som ser till att de genomförs eftersom de i enlighet med den allmänna strukturfondsförordningen⁴⁸ har ansvaret för att garantera överensstämmelse med all EU-politik, inklusive reglerna för statligt stöd. Bristande förenlighet med reglerna för statligt stöd är en överträdelse enligt den förordningen och kan leda till återkrav på medfinansieringen från EU. Stora projekt, vilket gäller projekt med stödberättigande utgifter på mer än 50 miljoner euro, måste anmälas formellt till kommissionen⁴⁹. Därefter ska kommissionen besluta om medfinansiering med hänsyn till alla politikområden inom EU.

5.2. Regler för statligt stöd till regional utveckling

I riktlinjerna för regionalt stöd anges de kriterier som kommissionen ska tillämpa när den undersöker om regionalt statligt stöd är förenligt med den inre marknaden. I riktlinjerna tas hänsyn till hur allvarliga de problem är som fördröjer utvecklingen i de berörda regionerna genom att det införs specifika tak för regionalstöd som i huvudsak avspeglar den balans som kommissionen måste uppnå mellan stödets positiva och negativa effekter.

⁴⁸ Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 av den 11 juli 2006 om allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden och Sammanhållningsfonden samt om upphävande av förordning (EG) nr 1260/1999, ([EUT L 210, 31.7.2006](#), s. 1). Se artiklarna 9 och 60.

⁴⁹ Artikel 41 i samma förordning.

Precis som tillkännagavs i riktlinjerna för regionalt stöd antog kommissionen 2009 ett meddelande om kriterier för en ingående bedömning av regionalstöd till stora investeringsprojekt⁵⁰, dvs. projekt med stödberättigande investeringskostnader på minst 50 miljoner euro i nuvärde. Regionalt stöd till stora investeringsprojekt som överskrider vissa tak måste anmälas individuellt till kommissionen eftersom de kan medföra en större risk för snedvridning av konkurrensen. I vissa fall inleder kommissionen ett formellt undersökningsförfarande och gör en djupgående bedömning⁵¹.

Riktlinjer för regionalstöd för 2007–2013

I riktlinjerna för regionalstöd anges reglerna för att bevilja statligt stöd som främjar utvecklingen i EU:s missgynnade regioner genom att stödja investeringar och skapande av arbetstillfällen.

För att ta hänsyn till hur allvarliga de problem är som fördröjer utvecklingen i de berörda regionerna skiljer man mellan två kategorier av regioner:

- Regioner med mindre än 75 % av EU:s genomsnittliga BNP per capita och de yttersta randområdena (artikel 107.3 a i EUF-fördraget) kan få de högsta stödnivåerna samt driftsstöd (regionalstöd som syftar till att minska ett företags löpande utgifter). Stödnivåerna varierar från 30 till 50 % av de stödberättigande utgifterna.
- Regioner som medlemsstaterna själva definierar i linje med en nationell regional utvecklingspolitik på grundval av vissa parametrar som främst är kopplade till låg befolkningsstäthet och/eller särskilt lågt BNP per capita eller hög arbetslöshet (artikel 107.3 a i EUF-fördraget). För dessa regioner får medlemsstaterna anslå regionalstöd med lägre nivåer (i princip mellan 10 och 15 % av de stödberättigande utgifterna).

Stödnivåerna får höjas med 20 procentenheter i alla stödområden om stödet ges till små företag och med 10 procentenheter om det går till medelstora företag.

Driftsstöd är normalt sett förbjudet, men får beviljas under vissa villkor. För att uppmuntra nyetablering och tidig utveckling kan stöd beviljas för etablerings- och expansionsfaserna för små företag under de första fem åren. Driftsstöd är tillåtet för att motverka avfolkning i de mest glesbefolkade områdena och i de yttersta randområdena, för att uppväga merkostnaderna för att bedriva ekonomisk verksamhet till följd av dessa regioners sämre förutsättningar, t.ex. långa avstånd, isolering, liten storlek, besvärlig topografi och besvärligt klimat samt ekonomiskt beroende av ett fåtal produkter.

Slutligen innehåller riktlinjerna för regionalstöd regler för stora investeringsprojekt, inklusive en insynmekanism för vissa stöd.

Vägledning för ingående bedömning av regionalstöd till stora investeringsprojekt.

Enligt riktlinjerna för statligt stöd måste vissa stora investeringsprojekt anmälas individuellt till kommissionen eftersom de kan medföra en större risk för snedvridning av konkurrensen. För dessa åtgärder måste det göras en ingående bedömning när stödmottagaren har en marknadsandel på mer än 25 % eller när den produktionskapacitet som projektet leder till är större än 5 % av marknaden (medan tillväxttakten för den berörda produktmarknaden är lägre än BNP-tillväxten inom EES).

⁵⁰ Kommissionens meddelande om kriterier för en ingående bedömning av regionalstöd till stora investeringsprojekt [EUT C 223, 16.9.2009, s. 3](#).

⁵¹ Ärendet Dell Polen ([C 46/2008](#)) var det första där kommissionen gjorde den typ av bedömning som beskrivs.

I handledningen beskrivs metoden för en detaljerad förenlighetsbedömning av regionalstöd till stora investeringsprojekt. Den bygger på det avvägningstest där det görs en avvägning mellan stödets positiva effekter och de negativa effekterna av den eventuella snedvridning av konkurrensen som stödet kan leda till. Medlemsstaterna måste därför lämna uppgifter om stödets positiva inverkan och om dess lämplighet, proportionalitet och stimulanseffekt.

Allmän gruppundantagsförordning

Genom gruppundantagsförordningen undantas överblickbara regionala investerings- och sysselsättningsstödordningar från kravet på anmälan till kommissionen under förutsättning att de följer bestämmelserna om stödberättigande utgifter och de högsta tillåtna stödnivåer som är angivna i den regionala stödkartan för den berörda medlemsstaten. De materiella reglerna för investeringsstöd är likvärdiga i den allmänna gruppundantagsförordningen och i riktlinjerna för regionalstöd, så det finns ingen fördel i att anmäla en stödåtgärd som omfattas av gruppundantag. Genom den allmänna gruppundantagsförordningen undantas också regionalstöd till nystartade små företag, vilket motsvarar en ny form av regionalstöd som införs genom riktlinjerna för regionalstöd.

I linje med bestämmelserna i riktlinjerna för regionalstöd innehåller den allmänna gruppundantagsförordningen bestämmelser om högre stödnivåer för små och medelstora företag.

Ad hoc-stöd som beviljas till stora företag omfattas inte av den allmänna gruppundantagsförordningen, med undantag för överblickbart stöd, under förutsättning att det används för att komplettera stöd som beviljas inom ramen för stödordningar och ad hoc-komponenten inte överskrider 50 % av det totala stödbeloppet.

Om vissa villkor uppfylls är det obligatoriskt att anmäla stora investeringsprojekt.

Om villkoren i den allmänna gruppundantagsförordningen inte uppfylls måste stöd anmälas och ska bedömas på grundval av riktlinjerna för regionalstöd.

5.3. Beslut om statligt stöd till regional utveckling samt fallstudier

Under perioden 2004–2010 antog kommissionen 570 beslut om åtgärder för regional utveckling, varav 523 beslut om att stödet var förenligt med bestämmelserna, 14 beslut om att det inte förekom statligt stöd samt 33 negativa beslut. Det var bara knappt mer än hälften av besluten som gällde stödordningar (52 %); resten gällde individuella ad hoc-åtgärder (nästan 29 %) och individuellt stöd inom ramen för stödordningar (19 %). Sex av tio beslut gällde fem medlemsstater: Polen (96 beslut), Tyskland (91), Italien (60), Tjeckien (46) och Frankrike (18).

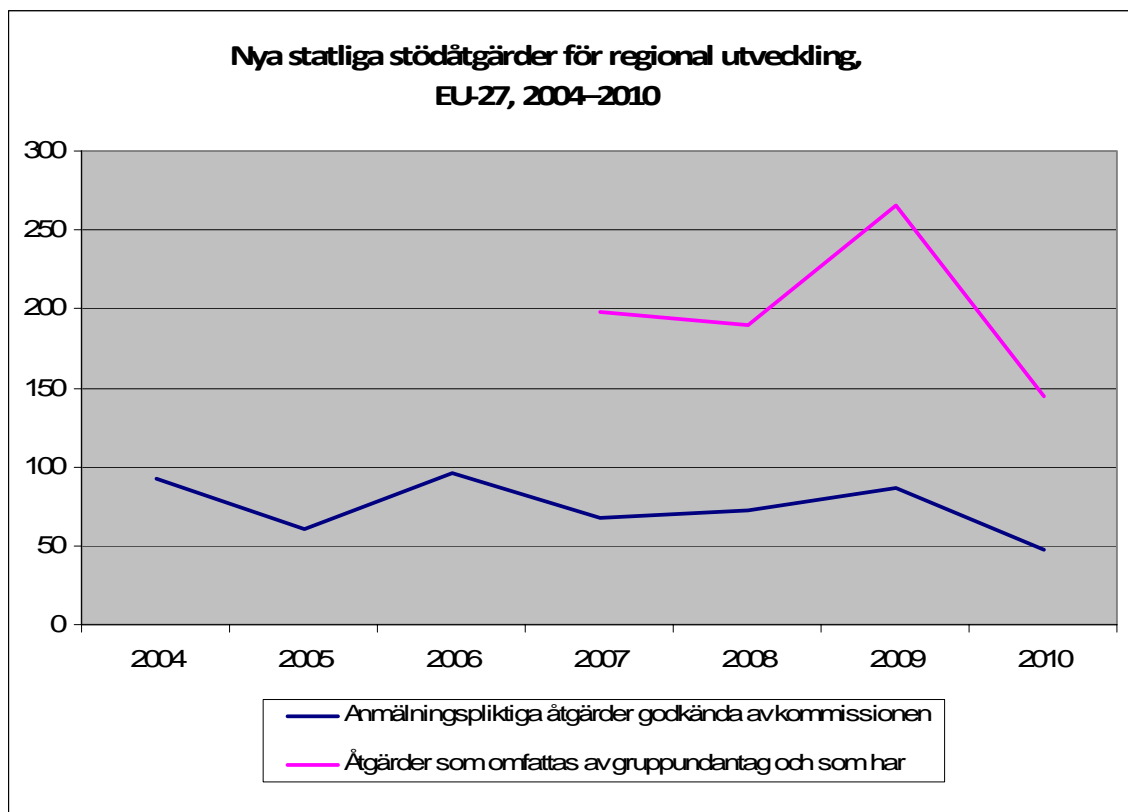
Under samma period slutförde kommissionen 59 detaljerade bedömningar av stora investeringsprojekt och en ingående bedömning baserad på det vägledande meddelandet⁵². Den relativt stora andelen ad hoc-åtgärder förklaras av antalet polska ad hoc-åtgärder.

Antalet godkända statliga regionala stödåtgärder per år varierade mellan 60 och 100 under perioden 2004–2009, med tre toppar: 2004 (92 åtgärder), 2006 (96) och 2009 (86). Under 2010 skedde en kraftig minskning, till ca 50 godkända åtgärder.

⁵² Stora investeringsprojekt i Polen – stöd till Dell Poland ([C 46/2008](#)).

Det totala antalet åtgärder som omfattas av gruppundantag som inrättats av medlemsstater uppgick till 778, varav 97 % var stödordningar. Det största antalet infördes av två medlemsstater som har decentraliserat behörigheten för statligt stöd till regionala myndigheter: Italien (120) och Spanien (112), följda av Tjeckien (76), Polen (68) och Österrike (57). Efter en topp under 2009 när det infördes sammanlagt 266 åtgärder som omfattades av gruppundantag, föll antalet till 145 under 2010. Detta kan förklaras av att den nya allmänna gruppundantagsförordningen infördes 2008 och av att en betydande andel regionalstöd avser strukturfondsverksamheter för vilka de operativa programmen för perioden 2007–2013 hade godkänts under de föregående åren.

Ungefär 60 % av alla åtgärder för regional utveckling som omfattades av gruppundantag inrättades inom ramen för den allmänna gruppundantagsförordningen (som trädde i kraft 2008). I denna grupp stod stödordningar för 96 %. När det gäller de detaljerade målen för den allmänna gruppundantagsförordningen definierades 87 % av de godkända åtgärderna som regionala stödordningar. (Artikel 13 i den allmänna gruppundantagsförordningen.) Återstoden fördelades mellan stödåtgärder för nystartade små företag (10 %, artikel 14 i den allmänna gruppundantagsförordningen) och regionala ad hoc-åtgärder (mindre än 4 %, artikel 13.1 i den allmänna gruppundantagsförordningen).



I rutan nedan visas exempel på regionala stödåtgärder som genomförts i fyra medlemsstater. Det första är en tysk åtgärd för att stödja investeringar i vissa stödområden. Det andra exemplet är en maltesisk åtgärd för att främja bildandet av nya företag, en möjlighet som infördes genom riktlinjerna för regionalstöd 2007–2013. I det tredje exemplet beskrivs en fransk åtgärd för att uppväga särskilda handikapp som de

yttersta randområden ställs inför. Det sista exemplet är ett stort investeringsprojekt i Ungern.

”Investitionszulagengesetz 2007” (Tyskland, N 357a/2006 och XR 6/2007)

I juni 2006 anmälde Tyskland en efterföljare till den stödåtgärd som infördes på grundval av lagen om investeringsbidrag där det föreskrivs skattestöd till investeringsprojekt i de nya tyska delstaterna och i Berlin. Den ursprungliga anmälan handlade om att tillämpa stödordningen både för projekt som inlets både före och efter den 31 december 2006.

Efter en överenskommelse med de tyska myndigheterna delades åtgärden upp i två delar:

- a) Stöd N 357a/2006 för de ursprungliga investeringsprojekt som inlets före den 1 januari 2007.
- b) Ordning för gruppundantag XR 6/2006 för projekt som inlets efter den 31 december 2006. Denna åtgärd beviljades undantag från kravet på anmälan och behövde inte godkännas av kommissionen.

Den sammanlagda budgeten för båda åtgärderna är ca 1,74 miljarder euro.

Under 2009 beviljades 20 % av det sammanlagda statliga stöd som var öronmärkt för regionalstöd i EU inom ramen för dessa två åtgärder: ca 11 % för ordning N 357a/2006 och resterande 9 % inom ramen för åtgärden som omfattades av gruppundantag. Det motsvarar ungefär tre fjärdedelar av det sammanlagda regionala stödet i Tyskland.

Stödordning för nystartade små företag (Malta, N 622/2007)

I oktober 2007 anmälde Malta till kommissionen att man hade för avsikt att tillämpa en ordning för att stödja bildandet av nya företag som skapar stort mervärde och som visar potential för att bidra till regional ekonomisk utveckling i linje med ”stöd till nystartade små företag” i riktlinjerna för regionalstöd. Detta är en ny stödform som infördes för första gången i riktlinjerna för regionalstöd för perioden 2007–2013.

Ordningen gäller för hela Maltas territorium, som enligt Maltas regionalstödscharta 2007–2013 är ett stödområde som är berättigat till nationellt regionalt statligt stöd enligt undantaget i artikel 107.3 a i EUF-fördraget.

Stöd kan beviljas till små företag som har startats mindre än tre år innan dagen för ansökan inom ramen för ordningen och som har anställda motsvarande minst tre heltidsekvivalenter. Medlemsstaten har infört en mekanism för att undvika eventuellt missbruk av stödet.

Åtgärden ska endast tillämpas för vissa ekonomiska sektorer. Stödet beviljas i form av ett direkt bidrag. Det totala bidragsvärdet per mottagare är begränsat till 2 miljoner euro och det årliga beloppet för stödet får inte överskrida 33 % av 2 miljoner euro per företag.

Efter sin bedömning konstaterade kommissionen att ordningen uppfyllde kraven i riktlinjerna för regionalstöd och att den var förenlig med den inre marknaden.

Stödordningar för de franska utomeuropeiska departementen (Frankrike, N 542/2006 m.fl.)

Under 2007 godkände kommissionen tio stödordningar för de franska utomeuropeiska departementen. De tio stödordningarna gäller befrielse från skatt och sociala avgifter för att uppväga de särskilda handikapp som de yttersta randområdena ställs inför. Dessa yttersta randområden är stödberättigade enligt undantaget i artikel 107.3 a i EUF-fördraget för perioden 2007–2013. De tio stödordningarna hade tidigare godkänts av kommissionen enligt riktlinjerna för regionalstöd för 2000–2006.

Under vissa omständigheter kan företagen också få investeringsstöd på upp till 60 % för stora företag i Franska Guyana och upp till 50 % för stora företag i Martinique, Guadeloupe och Réunion (plus bonus för små och medelstora företag i förekommande fall).

Enligt riktlinjerna för regionalstöd får det också beviljas driftsstöd, men det måste vara motiverat av dess bidrag till den regionala utvecklingen och dess storlek måste stå i proportion till de extra kostnaderna till följd av de faktorer som anges i artikel 349 i EUF-fördraget. Efter sina bedömningar konstaterade kommissionen att det sammanlagda anmälda stödet motsvarar ca 6,5 % i de berörda områdena och att detta är proportionerligt i förhållande till de övergripande merkostnaderna för stödmottagarna i dessa områden.

Under 2009 beviljades 22,7 % av det sammanlagda regionalstödet i Europa inom ramen för dessa tio stödordningar.

N 671/2008 – HU – Stora investeringsprojekt – Regionalt investeringsstöd till Mercedes-Benz Manufacturing Hungary

I december 2008 anmälde de ungerska myndigheterna i enlighet med riktlinjerna för regionalstöd att de hade för avsikt att bevilja regionalstöd till ett stort investeringsprojekt till förmån för Mercedes-Benz Manufacturing Hungary, Ungern hade för avsikt att främja regional utveckling genom att ge Mercedes-Benz regionalstöd för att uppföra en ny anläggning för produktion av 180 000 personbilar. Regionen är ett missgynnat område som är berättigat till stöd enligt artikel 107.3 a i EUF-fördraget som ett område med extremt låg levnadsstandard och hög arbetslöshet.

Investeringsprojektet omfattade stödberättigande kostnader på 548,4 miljoner euro. Ca 400 miljoner euro av de sammanlagda projektkostnaderna skulle finansieras genom ett lån från Europeiska investeringsbanken (EIB) utan statlig garanti, och 111,5 miljoner euro utgörs av statligt stöd. Investeringen kommer att skapa 2 500 direkta arbetstillfällen och 10 000–14 000 indirekta arbetstillfällen. Enligt de ungerska myndigheterna skulle projektet bidra till att minska den regionala arbetslösheten med 0,5 %

Syftet med kommissionens bedömning av regionalstöd till stora investeringsprojekt är att kontrollera att stödmottagaren marknadsandel och den produktionskapacitet som skapas av investeringen ligger under de gränser som fastställs i riktlinjerna för regionalstöd. Om gränserna inte överskrids anses stödets inverkan på konkurrensen uppvägas av dess positiva bidrag till den regionala utvecklingen.

Kommissionen konstaterade att marknadsandelarna för Daimler AG-gruppen, som anläggningen tillhör, fortfarande skulle ligga betydligt lägre än gränsen på 25 % på de berörda marknaderna, både före och efter den planerade investeringen och att den ytterligare produktionskapacitet som projektet skulle leda till fortfarande skulle ligga under 5 % av den synliga förbrukningen av den berörda produkten inom EES-området. Kommissionen godkände stödåtgärden i november 2009.

5.4. Utgifter för statligt stöd till regional utveckling

År 2009 uppgick det regionala stödet till 13,9 miljoner euro. Detta belopp motsvarade ungefär 24 % av det totala statliga stödet till industri och tjänster eller 0,12 % av BNP i EU-27. Omkring 4,9 miljarder euro (35 %) beviljades inom åtgärder för gruppundantag.

I relativa tal, som procentandel av BNP, beviljade 12 medlemsstater mer än EU-genomsnittet: Grekland (0,57 %), Ungern (0,28 %), Slovenien (0,27 %), Malta (0,25 %), Tjeckien (0,23 %), Frankrike (0,22 %), Irland (0,18 %), Slovakien (0,17 %), Polen (0,17 %), Tyskland (0,15 %), Litauen (0,14 %) och Spanien (0,12 %).

I förhållande till det totala stödet till industri och tjänster var det regionala utvecklingsstödet särskilt viktigt i länderna i EU-12, där det motsvarade ungefär 30 % av det totala stödet, vilket är högre än vad som noteras för EU-15 (23 %). Detta förklaras av att dessa medlemsstater har fler stödberättigande områden och därför kan bevilja mer stöd.

Den största andelen regionalt utvecklingsstöd i förhållande till det totala stödet till industri och tjänster fanns i Grekland (76 %), Bulgarien (59 %), Litauen (51 %), Slovakien (47 %) och Tjeckien (46 %) medan andelen var mindre än 2 % i fyra medlemsstater (Danmark, Nederländerna, Cypern och Finland).

I nominella tal var de största bidragsgivarna Frankrike (4,1 miljarder euro, 30 % av det sammanlagda beloppet för EU), Tyskland (3,7 miljarder euro, 27 %), Grekland (1,4 miljarder euro, 10 %), Spanien (1,2 miljarder euro, 9 %) och Italien (1 miljard euro, 7 %).

Under 2009 beviljades nästan hälften (45 %) av det totala stödet i EU för regional utveckling inom ramen för endast fem åtgärder: Tre tyska stödordningar (varav två omfattas av gruppundantag) med fokus på stöd till investeringar i de fattigaste regionerna (främst i östra Tyskland) och två franska ordningar som ger driftsstöd i de franska utomeuropeiska departementen.

Vid en jämförelse av de två på varandra följande perioderna 2004–2006 och 2007–2009 verkar det regionala utvecklingsstödet ha ökat både i nominella tal (med 2,7 miljarder euro) och i relativa tal som andel av BNP, från 0,08 % till 0,1 % av BNP. Dess andel av det totala stödet till industri och tjänster ökade också, från 19 % till 23 %.

Regionalt stöd infördes i en gruppundantagsförordning för första gången 2007. Förordningen antogs 2006 och trädde i kraft 2007. Sedan dess har sammanlagt 11,4 miljarder statligt stöd beviljats utan förhandsanmälan till kommissionen. Andelen regionalstöd som beviljats inom ramen för åtgärder som omfattas av gruppundantag har gradvis ökat till 35 % av det sammanlagda regionalstödet under 2009. Åtgärder som omfattas av den allmänna gruppundantagsförordningen stod endast för 15 % av de sammanlagda utgifter för regional utveckling som omfattades av gruppundantag.

Under perioden 2004–2010 beviljades 67 miljarder euro som stöd i EU. Nästan allt detta stöd beviljades inom ramen för stödordningar (96 %) medan individuellt ad hoc-stöd endast stod för 4 %. När det gäller stödinstrument användes skattebefrielser för 55 % av det sammanlagda beviljade stödet (med en växande trend över perioden), följt av direkta bidrag (42 %).

5.5. Slutsatser om statligt stöd till regional utveckling

Statligt regionalstöd kommer att fortsätta att bidra till den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen i EU. Detta mål har blivit allt viktigare under de senaste åren, särskilt efter anslutningarna 2004 och 2007. I dag är statligt regionalstöd det övergripande mål som har störst andel sammanlagt stöd till industri och tjänster.

De yttersta randområdena får särskild uppmärksamhet, med hänsyn till de särskilda merkostnader som orsakas av de strukturella handikapp som kan följa av de långa avstånden och de särskilda begränsningarna för integrering på den inre marknaden.

6. STATLIGT STÖD TILL SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

6.1. Politisk bakgrund

I flaggskeppsinitiativet ”En integrerad industripolitik för en globaliserad tid”⁵³ i Europa 2020-strategin framhålls de små och medelstora företagens viktiga roll i den europeiska ekonomin som drivkrafter för att skapa arbetstillfällen och tillväxt: ”De små och medelstora företagen står för cirka två tredjedelar av sysselsättningen inom industrin, och en stor del av EU-industrins tillväxt- och sysselsättningspotential finns hos de livskraftiga och dynamiska småföretagen. Att främja nyföretagandet samt tillväxt och internationalisering hos de små och medelstora företagen är därför de allra viktigaste inslagen i EU:s nya integrerade industripolitik.”

Där betonas också att det trots stora framsteg under senaste år⁵⁴ fortfarande finns svåra och identifierbara utmaningar i fråga om smart lagstiftning och företagsmiljön, särskilt för små och medelstora företag. ”De flesta medlemsstaterna anser att tillgången till finansiering är ett stort problem, särskilt för de små och medelstora företagen och finansiering av innovation.”⁵⁵ I den nuvarande konjunkturnedgången och finansiella krisen har små och medelstora företag ofta svårt att få tillgång till kapital, riskkapital eller lån, eftersom vissa finansmarknader är ovilliga att ta risker och deras begränsade möjligheter att ställa säkerheter. Dessutom kan deras begränsade resurser också begränsa deras tillgång till information, särskilt i fråga om ny teknik och potentiella marknader. För att minska dessa svårigheter måste medlemsstaterna öka sina ansträngningar för att tillämpa principen om att tänka småskaligt först och att förenkla stödordningarna.

För att stödja små och medelstora företag kan regeringarna ingripa på ett antal sätt som inte betraktas som statligt stöd, t.ex. allmänna stödåtgärder, som kan omfatta allmänna sänkningar av arbetsgivaravgifter och sociala kostnader, förkortade betalningstider för att förbättra små och medelstora företags kassaflöden, förenklade regler för att minska den administrativa bördan osv. När marknadskrafterna i sig inte är tillräckliga kan statliga stödåtgärder spela en kompletterande roll genom att tillhandahålla offentlig finansiering. I flaggskeppsinitiativet ”En integrerad industripolitik för en globaliserad tid” erkänns att ”utformningen av reglerna för statligt stöd [bidrar] till att främja EU-industrins

⁵³ Kommissionens meddelande "En integrerad industripolitik för en globaliserad tid Med konkurrenskraft och hållbar utveckling i centrum", [KOM\(2010\) 614](#)

⁵⁴ Kommissionen har redan vidtagit åtgärder för att minska de särskilda svårigheter som små och medelstora företag har. Se kommissionens meddelande Tänk småskaligt först En ”Small Business Act” för Europa [KOM\(2008\) 394 slutlig](#). Syftet med den ekonomiska återhämtningsplanen är att förbättra de små och medelstora företagens tillgång till finansiering tillsammans med Europeiska investeringsbanken och Europeiska investeringsfonden. Där påpekas också att medlemsstaterna bör utnyttja de nyligen ändrade reglerna för att bevilja statligt stöd till små och medelstora företag fullt ut.

⁵⁵ Se avsnitt 3.2 i flaggskeppsinitiativet "En integrerad industripolitik för en globaliserad tid".

konkurrenskraft. Reglerna för statligt stöd utgör en ram som gör att medlemsstaternas investeringar går till att åtgärda marknadsbrister.”

Det är dock avgörande att kontrollera det statliga stödet, så att rättvisa spelregler upprätthålls för alla företag som är verksamma på den inre marknaden, oavsett vilken medlemsstat de är etablerade i. Kommissionen måste noga övervaka att åtgärderna är väl riktade och se till att stödet inte avskräcker investerare, inte används för att hålla ineffektiva företag under armarna och inte leder till snedvriden konkurrens.

6.2. Regler för statligt stöd till små och medelstora företag

I samband med Lissabonstrategin för tillväxt, jobb och konkurrenskraft moderniserade kommissionen reglerna för statligt stöd och förstärkte de åtgärder som är särskilt riktade till små och medelstora företag. I dag är små och medelstora företag berättigade till stöd inom alla kategorier som är tillåtna enligt EU:s regler för statligt stöd och för vissa åtgärder kan små och medelstora företag få högre stöd⁵⁶.

Dessutom har reglerna för statligt stöd förenklats och effektiviserats betydligt i den allmänna gruppundantagsförordningen och erbjuder nu medlemsstaterna möjligheten att införa en rad olika stödåtgärder för små och medelstora företag med minsta möjliga administrativ börda. Kommissionen uppmuntrar medlemsstaterna att utnyttja dessa möjligheter bättre för att styra om de befintliga stödbudgetarna till bättre riktat stöd.

På grund av den större risken för snedvridning av konkurrensen ska stora stödbelopp bedömas av kommissionen från fall till fall för att analysera deras effekter på konkurrensen och bidrag till det gemensamma intresset. Därför fastställs olika anmälningstak i den allmänna gruppundantagsförordningen beroende på stödkategori och dess sannolika effekter på konkurrensen.

År 2006 antog kommissionen riktlinjer för riskkapital⁵⁷ som är ett viktigt instrument för att finansiera små och medelstora företag. En handlingsplan för riskkapital godkändes redan 1998 och riskkapital har funnits med som en viktig del i Lissabonstrategin och är fortfarande ett viktigt inslag i Europa 2020-strategin. Riktlinjerna gäller fram till den 31 december 2013, men ska genomgå en halvtidsutvärdering. Därför tillkännagav kommissionen i sitt meddelande om innovationsunionen att den skulle ”bedöma effektiviteten [...] inklusive den ökade användningen av safe harbour -systemet för riskkapitalinvesteringar, och lägga fram de nödvändiga förslagen på denna grundval”. Halvtidsutvärderingen gjordes 2010⁵⁸ och ledde till att den tillfälliga höjning av tröskeln för safe harbour-systemet som infördes genom den tillfälliga ramen omvandlades till en permanent bestämmelse för resten av den tid som riktlinjerna gäller (dvs. till utgången av 2013).

⁵⁶ Se avsnitt 3, 4, 5 och 8.

⁵⁷ Riktlinjer för statligt stöd för att främja riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag, [EUT C 194, 18.8.2006](#), s. 2.

⁵⁸ Meddelande från kommissionen om ändring av gemenskapens riktlinjer för statligt stöd för att främja riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag, [EUT C 329, 7.12.2010](#), s. 4.

I rutan nedan sammanfattas de viktigaste delarna i reglerna i den allmänna gruppundantagsförordningen för små och medelstora företag och riktlinjerna för riskkapital.

Allmän gruppundantagsförordning

I den allmänna gruppundantagsförordningen fastställs en ram för att låta medlemsstaterna bevilja stöd som syftar till att skapa jobb, stärka konkurrenskraften och förbättra miljön utan att kommissionen behöver bli inblandad över huvud taget. Åtgärder som anges i den allmänna gruppundantagsförordningen och som uppfyller de villkor och kriterier som anges där är undantagna från anmälningskravet.

Den allmänna gruppundantagsförordningen är särskilt relevant för små och medelstora företag eftersom samtliga 26 åtgärder som omfattas av denna förordning kan beviljas för små och medelstora företag (med särskilda kompletteringar upp till de tillåtna stödnivåer) och vissa av dem de har utformats för att avhjälpa de särskilda marknadsmisslyckanden som de möter. Små och medelstora företag kan få stöd under sina olika utvecklingsfaser. Följande stödkategorier har utformats särskilt och exklusivt för små och medelstora företag: investeringsstöd och sysselsättningsstöd, stöd till konsulttjänster till förmån för små och medelstora företag, stöd till små och medelstora företags deltagande i mässor, stöd i form av riskkapital, stöd för kostnader för industriell äganderätt, stöd till anpassning till nya EU-normer för miljöskydd eller stöd till miljöstudier, innovationsstöd, stöd till nystartade små företag i stödområden samt stöd för att främja kvinnligt företagande.

Stödåtgärder som överskrider taken för individuell anmälan måste fortfarande anmälas individuellt till kommissionen för att den ska kunna analysera deras effekter på konkurrensen och bidra till det gemensamma intresset.

Riktlinjer för riskkapital

Riktlinjerna för riskkapital har en dubbel målsättning: att fastställa villkoren för att medlemsstater ska kunna tillföra ytterligare riskkapital till små och medelstora företag i de tidiga utvecklingsskedena när det går att fastställa ett kapitalgap och att främja utvecklingen av en riskkapitalindustri på ett sätt som bevarar den rättvisa konkurrensen.

Riskkapitalåtgärder kan innehålla stöd på olika nivåer: till privata medinvestorer, om de drar fördel av mer gynnsamma villkor än de statliga, till investeringsfonden och/eller dess förvaltare om förvaltningsavgifterna t.ex. är högre än marknadsnivåerna, samt till de företag som investeringen görs i, när det förekommer stöd på de andra nivåerna eller när de mottagande små och medelstora företagen får kapitaltillskott som marknaden inte skulle ge annars.

Riktlinjerna för riskkapital omfattar olika typer av åtgärder (bildande av investeringsfonder och/eller alternativa börsmarknader, garantier och andra finansiella instrument för riskkapitalinvestorer eller fonder, sökkostnader) samt skatteincitament till fonder och/eller deras förvaltare, eller till investorer för att göra riskkapitalinvesteringar. Enskilda kapitaltillskott från staten omfattas dock inte av riktlinjerna för riskkapital, som endast gäller för stödordningar.

I motsats till andra regler för statligt stöd innehåller riktlinjerna för riskkapital inte någon förteckning över stödberättigande utgifter eller beräkning av stödnivåer. I stället ska hela beloppet av ett kapitaltillskott, även privata investerares deltagande, bedömas i fråga om förenlighet med den gemensamma marknaden.

I riktlinjerna för riskkapital fastställs villkoren för förenlighet med bestämmelserna i fråga om delinvesteringars storlek, begränsning till sådd-, start och expansionsfaser, förekomst av investeringsinstrument som omfattar eget kapital och därmed likställt kapital, privata investerares

deltagande, investeringar i vinstsyfte samt affärsmässig förvaltning. När åtgärderna vidtas i form av deltagande i en privat kapitalinvesteringsfond och samtliga ovannämnda villkor är uppfyllda får medlemsstaterna använda den allmänna gruppundantagsförordningen för att bevilja stöd.

I riktlinjerna för riskkapital föreskrivs en analys i två nivåer där kontrollen koncentreras till de mest snedvridande ordningarna. Om riskkapitalordningar uppfyller de grundläggande villkoren för förenlighet med bestämmelserna (safe-harbour) är bedömningen lättare och kan även omfattas av gruppundantag.

6.3. Beslut om statligt stöd till små och medelstora företag samt fallstudier

Mellan 2004 och 2010 fattade kommissionen 139 slutliga beslut om åtgärder som uteslutande riktade sig till små och medelstora företag, varav 108 gällde riskkapital. I dessa beslut förklarades att 90 riskkapitalåtgärder (samtliga stödordningar) och 30 andra stödåtgärder för små och medelstora företag (23 stödordningar, 4 individuella ad hoc-stöd och 3 individuella tillämpningar av stödordningar) var förenliga med den inre marknaden. Kommissionen fattade också 7 beslut om att det inte förekom statligt stöd i fråga om riskkapitalåtgärder och 3 negativa beslut (två om riskkapitalåtgärder och ett om stöd till små och medelstora företag).

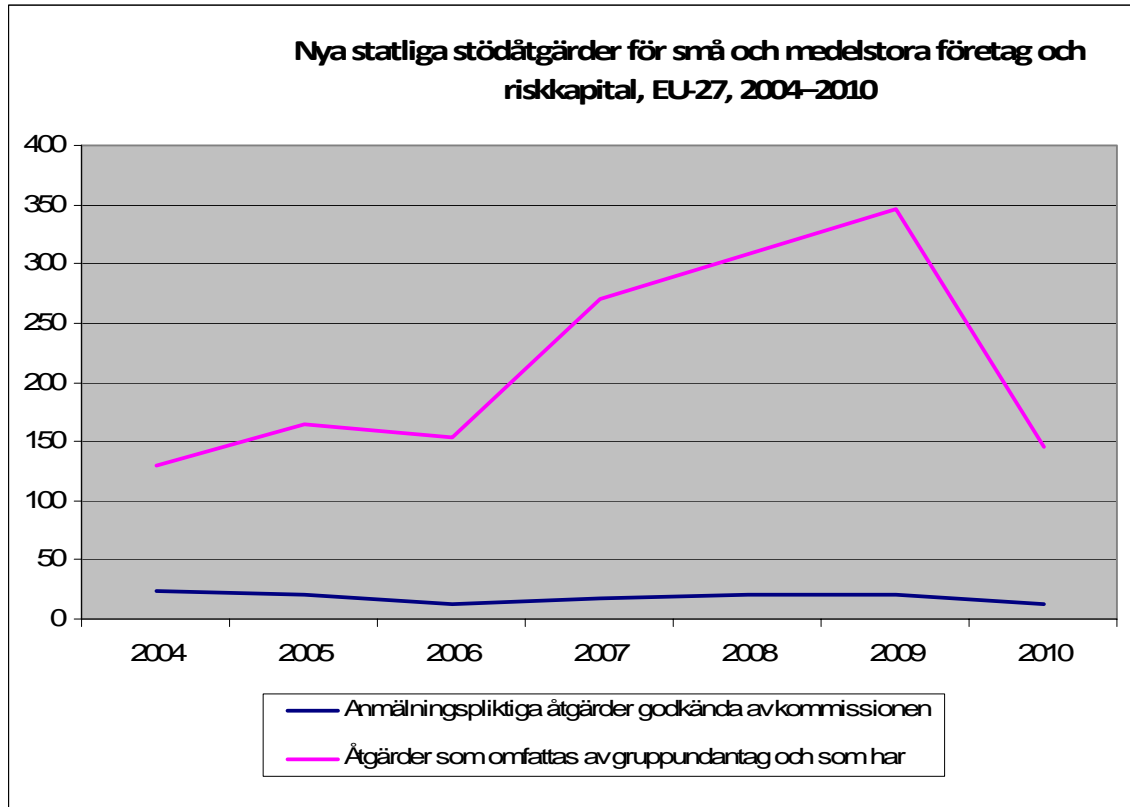
Mer än hälften av de godkända riskkapitalåtgärderna gällde tre medlemsstater: Tyskland (28), Storbritannien (16) och Italien (12). Stödåtgärder för små och medelstora företag berörde främst Tyskland (7), Österrike (5) och Slovakien (6 – samtliga under 2004).

Antalet godkända riskkapitalåtgärder varierade mellan 10 och 19 per år under perioden 2004–2009, men sjönk till 7 under 2010. Under 2004 godkändes tio åtgärder för stöd till små och medelstora företag, men sedan föll antalet till mellan 2 och 5 godkända åtgärder per år.

Åtgärder som omfattades av gruppundantag för stöd till riskkapital och små och medelstora företag uppgick till ca 1 500 för perioden 2004–2010. Av detta antal utgjorde endast 28 åtgärder stöd till riskkapital (som kan beviljas genom åtgärder som omfattas av gruppundantag efter det att gruppundantagsförordningen trädde i kraft).

Sex medlemsstater stod tillsammans för mer än tre fjärdedelar av de åtgärder som omfattades av gruppundantag: Italien (322), Spanien (220), Tyskland (186), Storbritannien (184), Polen (121) och Österrike (113).

Under perioden 2004–2006 infördes mellan 130 och 160 åtgärder som omfattades av gruppundantag. När den allmänna gruppundantagsförordningen trädde i kraft ökade antalet 269 under 2007, 303 under 2008 och 346 under 2009. Under 2010 konstaterades en avsevärd minskning, till endast 144 åtgärder, vilket kan förklaras med att medlemsstaterna i allmänhet fortfarande använder de åtgärder som införts under de föregående åren. När det gäller stödkategorier var det största antalet åtgärder (360) inriktat på investeringsstöd och sysselsättningsstöd till små och medelstora företag (artikel 15 i den allmänna gruppundantagsförordningen), följt av stöd till rådgivningstjänster för små och medelstora företag (artikel 26, 308 åtgärder), stöd till små och medelstora företags deltagande i mässor (artikel 27, 99 åtgärder), stöd i form av riskkapital (artiklarna 28–29, 28 åtgärder) samt till små nystartade företag som drivs av kvinnor (artikel 18, 18 åtgärder).



I rutan nedan visas exempel på särskilda åtgärder som genomförts i två medlemsstater för små och medelstora företag. Det första är en åtgärd i Storbritannien som bygger på riktlinjerna för riskkapital och som hanterade en viss identifierad brist på marknaden i fråga om investeringar. Det andra är en åtgärd som omfattas av gruppundantag och som bygger på de särskilda reglerna för små och medelstora företag i den allmänna gruppundantagsförordningen.

Enterprise Investment Scheme och Corporate Venturing Scheme (Storbritannien, NN42a/2007)

År 2007 anmälde Storbritannien en åtgärd till kommissionen som var utformad för att uppmuntra enskilda och företag att investera i mindre, onoterade företag med stor tillväxtpotential i Storbritannien för att expandera deras verksamhet till hållbara, lönsamma företag. Åtgärden bestod av tre olika ordningar: för företagsinvesteringar (Enterprise Investment Scheme, EIS), för riskkapitalfonder (Venture Capital Trusts, VCT) och för riskkapitalbolag (Corporate Venturing Scheme, CVS).

Inom ramen för EIS-ordningen får privatpersoner skattelättnader för att göra direktinvesteringar i små och medelstora företag som uppfyller villkoren. VCT-ordningen erbjuder skattelättnader för privatpersoner som gör kollektiva investeringar via riskkapitalfonder som förvaltas av professionella fondförvaltningsföretag. CVS-ordningen erbjuder skattelättnader för företag som gör direktinvesteringar i små och medelstora företag som uppfyller villkoren. Den årliga investeringsgränsen per företag som uppfyller villkoren och som tar emot finansiering inom ramen för de tre ordningarna är 2 miljoner brittiska pund.

Eftersom åtgärden överskred de högsta nivåerna för delinvesteringar enligt riktlinjerna för riskkapital gjorde kommissionen en detaljerad bedömning och krävde ytterligare belegg för att

marknadsmislyckandet avhjälpes på varje nivå där det kunde finnas stöd. Efter den detaljerade bedömningen konstaterade kommissionen att åtgärden uppfyllde villkoren i riktlinjerna och att åtgärdens positiva effekter övervägde.

Över 50 % av det öronmärka statliga stödet till riskkapital i Storbritannien under de senaste tre åren beviljades inom ramen för dessa ordningar, vilket motsvarar en andel på ca 30 % av det totala statliga stödet till riskkapital i EU.

Investeringsstöd och sysselsättningsstöd till små och medelstora företag (Frankrike, X 65/2008)

År 2008 införde Frankrike en åtgärd som omfattades av gruppundantag och som var särskilt utformad för att avhjälpa små och medelstora företags svårigheter att få tillgång till finansiering. Enligt artikel 15 i den allmänna gruppundantagsförordningen kan små och medelstora företag beviljas investeringsstöd och sysselsättningsstöd. Åtgärden gällde alla sektorer och stödet kunde ges i form av lån, räntesubventioner, garantier, bidrag eller lån med återbetalningsskyldighet. Den sammanlagda årliga budgeten var ca 160 miljoner euro.

6.4. Utgifter för statligt stöd till små och medelstora företag

I Europa 2020-strategins flaggskeppsinitiativ ”En integrerad industripolitik för en globaliserad tid” framhålls små och medelstora företags potential som drivkrafter för att skapa jobb och tillväxt. I detta sammanhang betraktas statligt stöd som ett viktigt verktyg för att ge små och medelstora företag tillgång till finansiering när marknaden ensam inte kan erbjuda detta. Medlemsstaterna utnyttjar denna möjlighet i varierande grad, beroende på vilken policymix som har valts.

Det totala statliga stöd som öronmärkts för små och medelstora företag (som inte är detsamma från det totala statliga stöd som faktiskt betalats ut till små och medelstora företag) uppgick till ca 4,6 miljarder euro 2009⁵⁹ (0,4 % av BNP i EU-27), varav riskkapital utgör ca 0,6 miljarder euro. I relativa tal var ungefär 7 % av stödet till industri och tjänster öronmärkt exklusivt för små och medelstora företag. Riskkapital stod för ytterligare ca 1 % av det sammanlagda stödet. Storbritannien beviljade 70 % av riskkapitalstödet (ungefär 0,4 miljarder euro).

⁵⁹ Här är det viktigt att påpeka att det enligt de nuvarande rapporteringsbestämmelserna, som fastställs i kommissionens förordning (EG) nr 794/2004 av den 21 april 2004 om genomförande av rådets förordning (EG) nr 659/1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel 93 i EG-fördraget, inte är tillåtet för kommissionen att inhämta uppgifter om typen av stödmottagare (små och medelstora företag eller stora företag) för samtliga mål. Kommissionen kan bara ta fram uppgifter om hur mycket stöd som är öronmärkt exklusivt för små och medelstora företag inom ramen för ordningar som särskilt riktas till små och medelstora företag. Statliga stödåtgärder klassificeras efter deras primära mål vid den tidpunkt då stödet godkändes och inte beroende på stödets slutmottagare. Det innebär att en åtgärd som t.ex. är riktad till innovationsprojekt i företag av alla storlekar kommer att klassificeras som en FoU- och innovationsåtgärd och utgifterna kommer att redovisas för det målet, även om merparten av stödet har gått till små och medelstora företag. Det stöd till små och medelstora företag som redovisas här är alltså underskattat och motsvarar enbart stöd som har beviljats inom ramen för åtgärder som uteslutande gäller små och medelstora företag (där stöd till små och medelstora företag är det primära målet). Dessutom omfattar siffrorna riskkapitalstöd som enligt reglerna för statligt stöd endast får gå till små och medelstora företag

Den största andelen stöd till små och medelstora företag (inbegripet riskkapital) av det totala stödet till industri och tjänster noterades i Estland (30 %), Italien (24 %) och Storbritannien (20 %). Fem medlemsstater (Sverige, Polen, Malta, Danmark och Bulgarien) beviljade mindre än 1 % av det totala stödet till små och medelstora företag.

Endast fyra medlemsstater stod för tre fjärdedelar av det totala stödet till små och medelstora företag: Italien (24 %), Tyskland (20 %), Frankrike (18 %) och Storbritannien (14 %).

År 2009 beviljades för första gången mer än hälften (53 %, 2,4 miljarder euro) av stödet till små och medelstora företag inom ramen för åtgärder som omfattades av gruppundantag. Av detta totalbelopp uppgick åtgärder inom ramen för den allmänna gruppundantagsförordningen till ca 1,5 miljarder euro, inbegripet stöd till rådgivningstjänster för små och medelstora företag (714 miljoner euro, artikel 26 i den allmänna gruppundantagsförordningen), investeringsstöd och sysselsättningsstöd till små och medelstora företag (710 miljoner euro, artikel 15 i den allmänna gruppundantagsförordningen), riskkapitalstöd (39 miljoner euro, artikel 23–24 i den allmänna gruppundantagsförordningen) och stöd till små och medelstora företags deltagande i mässor (25 miljoner euro, artikel 27 i den allmänna gruppundantagsförordningen).

Hälften av det sammanlagda statliga stödet till små och medelstora företag 2009 beviljades inom ramen för endast elva stödordningar (fyra franska, tre brittiska, två tyska, en italiensk och en belgisk). Av dessa gällde tre åtgärder (en i Italien och två i Frankrike) stöd till små och medelstora företags investeringar i stödområden, två brittiska stödordningar erbjöd skattelättnader för riskkapitalinstrument, en tysk stödordning stöd till små och medelstora företag inom livsmedelssektorn och en stöd till små och medelstora företag i Bayern, två franska och en belgisk stödordning erbjöd mer allmän hjälp till små och medelstora företag, medan den tredje brittiska åtgärden erbjöd skatteförmåner för andelsägande i syfte att rekrytera och behålla kvalificerad personal hos små tillväxtföretag med högre risk.

Vid en jämförelse av de två på varandra följande perioderna 2004–2006 och 2007–2009 framgår en nedåtgående trend för stöd till små och medelstora företag, både i relativa tal (som procentandel av BNP, från 0,05 % av BNP till 0,04 % av BNP) och i nominella tal, med 0,6 miljarder euro per år. Dess andel av det totala statliga stödet till industri och tjänster minskade också, från 11,4 % till 7,8 %.

Nästan allt stöd till små och medelstora företag inom EU beviljas genom stödordningar. Mellan 2004 och 2009 (när sammanlagt 33,1 miljarder euro beviljades som stöd till riskkapital och till små och medelstora företag) stod individuellt ad hoc-stöd för mindre än 0,5 % av det totala beloppet. När det gäller stödinstrument använde medlemsstaten framför allt bidrag (64 % av det totala stödet), skattebefrielser (24 %) och mjuka lån (8 %). När det enbart gäller riskkapitalstöd var skattelättnader och förvärv av andelar de vanligaste instrumenten.

6.5. Slutsatser om statligt stöd till små och medelstora företag

Stödet till små och medelstora företag är en stor utmaning för Europa 2020-strategin. Utöver andra svagheter i affärsklimatet kommer medlemsstaterna framför allt att behöva ta itu med dessa företags särskilda svårigheter att få finansiering.

De nuvarande reglerna för statligt stöd ger medlemsstaterna en rad olika möjligheter att stödja utvecklingen i små och medelstora företag. Framför allt är den allmänna gruppundantagsförordningen en lämplig ram för att bevilja stöd med minimala administrativa kostnader och utan förhandsanmälan till kommissionen, samtidigt som förordningen garanterar att åtgärderna är väl riktade och inte leder till någon större snedvridning av konkurrensen. Medlemsstaterna uppmantras att använda detta instrument fullt ut i fråga om marknadsmisslyckanden som påverkar små och medelstora företag.

Som förklaras tidigare avspeglar siffrorna över statligt stöd till små och medelstora företag avspeglar inte helt det totala stödbelopp som faktiskt har betalats ut till dessa företag, eftersom siffrorna bara gäller åtgärder vars primära mål är ”små och medelstora företag” eller ”riskkapital”. Detta måste man alltså ta hänsyn till när man drar eventuella slutsatser av den nedåtgående trenden i fråga om det sammanlagda stödet till små och medelstora företag. I vilket fall som helst är det uppenbart hur viktiga de åtgärder som omfattas av gruppundantag är för små och medelstora företag, eftersom mer än hälften av det sammanlagda stödet till små och medelstora företag 2009 beviljades inom ramen för sådana åtgärder.

När det gäller riskkapital verkar merparten av stödet vara koncentrerat till Storbritannien. Övriga länder använde sig nästan inte alls av detta instrument. Genom reformen nyligen av riktlinjerna för att anpassa dem efter de rådande marknadsvillkoren blir det möjligt med ett lägre deltagande av privata investerare och högre delinvesteringar. Dessa förändringar bör främja riskkapitalinvesteringar i små och medelstora företag.

7. STATLIGT STÖD TILL BREDBANDSSEKTORN

7.1. Politisk bakgrund

Europeiska kommissionen har satt upp högt ställda mål för bredbandsutvecklingen eftersom smarta investeringar i snabb och mycket snabb bredbandsinfrastruktur är avgörande för att skapa arbetstillfällen, öka den ekonomiska prestandan och frigöra EU:s konkurrenspotential på lång sikt.

I Europa 2020-strategin betonas hur viktig bredbandsutbyggnaden är för att främja social integrering och konkurrenskraft i EU och där fastställs också ambitiösa mål för bredbandsutvecklingen. Under 2010 lanserade kommissionen ett av flaggskeppsinitiativen i Europa 2020-strategin, den digitala agendan⁶⁰, där målet om att alla européer ska ha tillgång till grundläggande bredband senast 2013 återupprepas. Syftet med den digitala agendan är att se till att alla européer senast 2020 har tillgång till mycket högre internethastigheter på mer än 30 Mbps och att minst 50 % av de europeiska hushållen har internetabonnemang med en hastighet på minst 100 Mbps.

⁶⁰ En digital agenda för Europa, [KOM\(2010\) 0245](#)

Man beräknar att det behövs investeringar på upp till 60 miljarder euro för att uppnå det första målet och ytterligare 270 miljarder euro för det andra⁶¹. Dessa investeringar kommer främst att komma från kommersiella operatörer. Dessa ambitiösa mål går dock inte att förverkliga utan en smart användning av offentliga medel. Medlemsstaterna uppmanas att använda ”offentlig finansiering i enlighet med EU:s bestämmelser om konkurrens och statligt stöd”⁶² för att uppfylla de mål om täckning, hastighet och användning som fastställs i Europa 2020-strategin.

Europeiska kommissionen tänker inrikta flera av sina finansiella instrument på att förverkliga målen för den digitala agendan, t.ex. Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, transeuropeiska nät, programmet för konkurrenskraft och innovation och eventuellt genom förbättrade krediter (med hjälp av från EIB och EU).

Offentlig finansiering och statligt stöd kommer att spela en viktig roll för att komplettera privata investeringar och för att bygga ut näten av bredband och nästa generations accessnät med mycket hög hastighet i områden där marknadsaktörerna sannolikt inte kommer att investera på affärsmässiga villkor inom den närmsta framtiden. Den offentliga finansieringen måste dock användas med försiktighet i de liberaliserade telekommunikationsmarknaderna så att privata investeringar inte trängs undan.

7.2. Regler för statligt stöd till bredband

I bredbandsriktlinjerna⁶³ från 2009 fastställs de villkor som ska tillämpas för offentlig finansiering till bredbandsutveckling i linje med EU:s regler för statligt stöd. Där kodifieras kommissionens väl fastlagda praxis (som har utvecklats sedan 2003) för grundläggande bredbandsnät, grundprinciperna extrapoleras och tillämpas på det nya området för mycket hög hastighet, nästa generations fiberbaserade accessnät.

Riktlinjerna gör det lättare för myndigheterna att utforma stödåtgärder som är riktade mot geografiska områden där det är osannolikt med affärsmässiga investeringar. Dessutom blir det säkrare och tydligare för privata aktörer vilken roll och omfattning offentliga insatser inom detta område kan få och det blir lättare för dem att planera sina egna investeringar i nya och uppgraderade nät.

I rutan nedan sammanfattas de viktigaste delarna i bredbandsriktlinjerna.

Riktlinjer för bredbandsnät

Riktlinjerna erbjuder ett omfattande och överblickbart verktyg för att se till att offentlig finansiering av bredband uppfyller EU:s regler för statligt stöd och underlätta en omfattande utbyggnad av snabba och mycket snabba bredbandsnät i syfte att stärk den europeiska konkurrenskraften och bidra till att bygga ett kunskapsbaserat samhälle i Europa.

⁶¹ Se bredbandsmeddelandet på <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0472:FIN:SV:PDF>

⁶² Se nyckelåtgärd 8:

⁶³ Riktlinjer för tillämpning av reglerna för statligt stöd på snabb utbyggnad av bredbandsnät [EUT C 235, 30.9.2009](#), s. 7.

Framför allt förklaras det i riktlinjerna hur offentliga medel kan kanaliseras för utbyggnad av grundläggande bredbandsnät såväl som nästa generations nätaccess i områden där privata aktörer inte investerar.

För att identifiera vilka områden där det får göras offentliga insatser görs det i riktlinjerna åtskillnad mellan ”vita”, ”grå” och ”svarta” områden, beroende på om det redan finns tillräckliga bredbandsinfrastrukturer på plats. Offentlig finansiering för att bygga ut bredbandsnät i vita områden (övervägande på landsbygden) där det inte finns någon tillräcklig infrastruktur betraktas i allmänhet som oproblematiskt. Statligt stöd i (tätbefolkade) områden där det redan finns konkurrerande bredbandsinfrastrukturer (svarta områden) är däremot förbjudet, medan ett statligt stödprojekt för grå områden kräver en mer ingående analys. En liknande metod tillämpas i fråga om stöd till nästa generations accessnät, där det görs åtskillnad mellan vita, grå och svarta områden.

Ett antal nödvändiga skyddsåtgärder (t.ex. detaljerad kartläggning, öppna anbudsförfaranden, skyldighet att ge öppen tillgång eller teknikneutralitet samt mekanismer för att kräva tillbaka stöd) införs i riktlinjerna för att främja konkurrenskraft och förhindra att privata investeringar trängs ut.

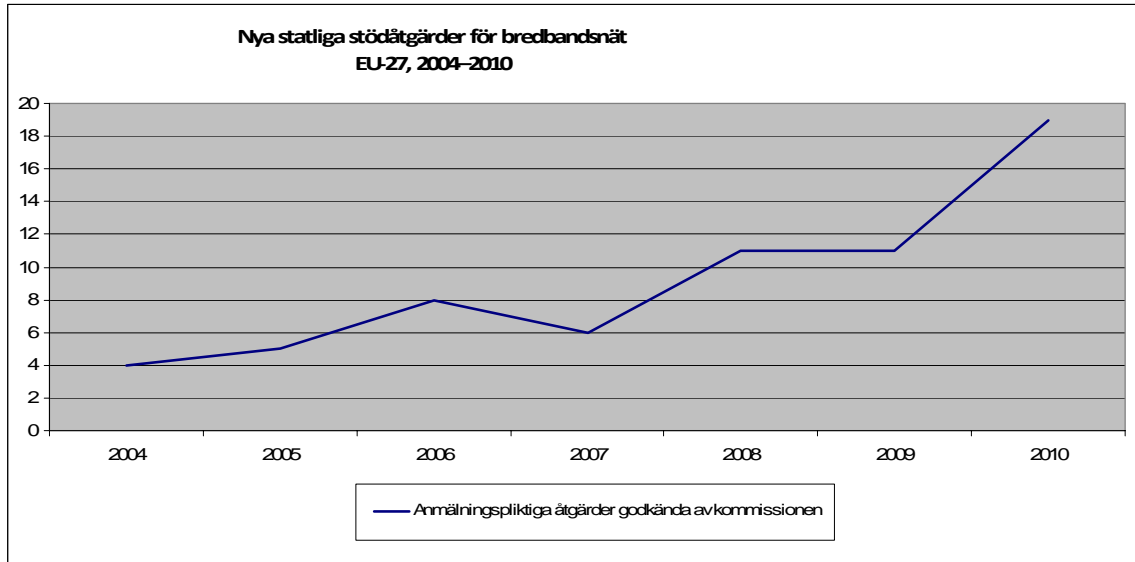
När det gäller stöd till nästa generations accessnät måste ytterligare villkor uppfyllas, eftersom risken för snedvridning av konkurrensen kan vara större (eftersom det t.ex. kanske redan finns grundläggande bredbandsinfrastruktur i de berörda områdena).

I vissa fall får medlemsstaterna betrakta tillhandahållande av bredbandsnät som en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse. Enligt domstolens rättspraxis kan statlig finansiering av tillhandahållande av en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse falla utanför räckvidden för reglerna för statligt stöd, under förutsättning att Altmarkkriterierna uppfylls. Riktlinjerna innehåller också en detaljerad beskrivning av villkoren om offentliga myndigheter beslutar sig för att investera i ett bredbandsnät på samma sätt som en privat investerare i en marknadsekonomi (i linje med marknadsinvesterarprincipen).

7.3. Beslut om statligt stöd till bredband samt fallstudier

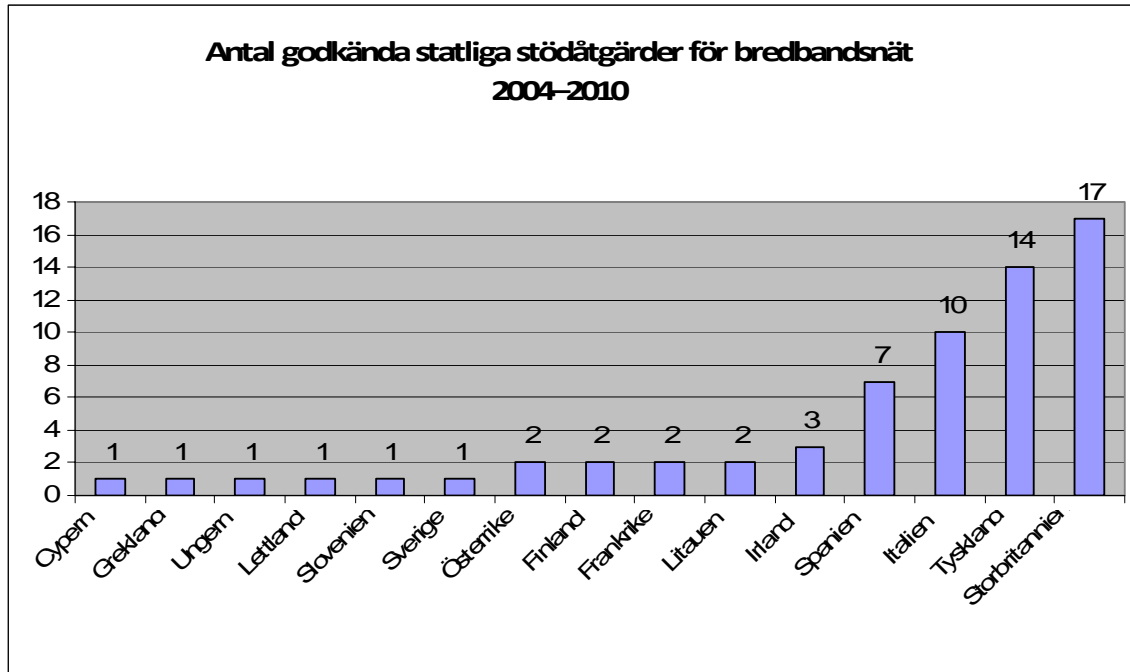
Mellan 2004 och 2010 antog kommissionen 72 slutliga beslut om åtgärder för bredbandsnät, varav 65 beslut om att åtgärder var förenliga med reglerna för statligt stöd, sex beslut om att åtgärder inte innehöll statligt stöd, samt ett negativt beslut. Som framgår av diagrammet nedan har antalet beslut om godkännande ökat kraftigt sedan bredbandsriktlinjerna trädde i kraft i september 2009.⁶⁴ Införandet av bredbandsriktlinjerna har lett till att stödåtgärderna har blivit bättre utformade och att bredbandsärenden kan behandlas snabbare.

⁶⁴ Se kommissionens meddelanden i [MEMO/10/31](#) och [IP/11/54](#)



Besluten inom ramen för gemenskapens riktlinjer gällde främst vita områden eller vita områden för nästa generations accessnät, där det saknades tillfredsställande infrastrukturer för bredband eller nästa generations accessnät (56 godkända åtgärder och 6 beslut om att det inte förekom stöd), men gällde också grå områden, där den enda befintliga aktören inte hade tillräckliga marknadsincitament för att uppgradera sitt nät och det inte förekom någon verklig konkurrens (8 godkända åtgärder). När det gäller svarta områden har kommissionen aldrig godkänt någon stödåtgärd i områden med närvaro av minst två leverantörer av bredbandsnät.

Under perioden 2004–2010 gällde majoriteten av de godkända åtgärderna Storbritannien, men flera (regionala) initiativ godkändes för Tyskland och Italien. Dessa är de största medlemsstaterna som riskerade att få en bredbandsklyfta i sina länder.



Omkring 80 % av besluten var beslut om att inte göra invändningar. Det bör dock påpekas att detta resultat i flera fall uppnåddes efter kontakter med kommissionen, där medlemsstaterna ändrade sina anmälningar för att se till att stödordningarna skulle bli förenliga med reglerna för statligt stöd.

I rutan nedan visas ett exempel med en finsk åtgärd för att stödja bredbandsutbyggnaden i glesbefolkade områden:

Utbyggnadsstöd för höghastighetsbredband i glesbefolkade områden i Finland (Finland, N 62/2010)

År 2010 anmälde Finland en åtgärd till kommissionen som syftade till att stödja utvecklingen av elektroniska kommunikationsnät med mycket snabba bredbandstjänster (nästa generations accessnät) i glesbefolkade områden i Finland som saknade den tjänsten och där det inte finns några planer för utbyggnad inom den närmsta framtiden.

Enligt den finska handlingsplanen för att förbättra informationssamhällets infrastruktur ska så gott som alla invånare, företag och myndigheter i Finland ha tillgång till nästa generations accessnätjänster med en lägsta nedströmshastighet på 100 Mbps senast i slutet av 2015. På grund av de ekonomiska villkoren för bredbandsnät är kommersiella aktörer inte villiga att investera i glesbefolkade områden, även om bredbandstäckningen skulle kunna skapa förhållandevis större fördelar för invånare och företag där än i tätbebyggda områden.

Därför utformade Finland en statlig stödordning för att utöka täckningen av nästa generations accessnät även till dessa glesbefolkade landsbygdsområden. Projektet finansieras med privata och offentliga medel, däribland europeiska medel. Stödet ges i form av bidrag och stödnivåerna beror på resultatet av anbudsförfarandet (med ett tak på 66 %).

Tack vare detta projekt kommer Finland att bli en av de första medlemsstaterna som uppnår en nästan 100-procent täckning med nästa generations accessnät i Europa fram till 2015 – varav

95 % kommer att vara en affärsmässig utbyggnad och 5 % kommer att göras med hjälp av statligt stöd – och därmed uppfylla EU:s mål för bredbandsutvecklingen.

Efter en analys av åtgärden mot bakgrund av gemenskapens riktlinjer för bredband konstaterade kommissionen att stödet var förenligt med den inre marknaden.

7.4. Utgifter för statligt stöd till bredbandssektorn

Tidigare har statliga stödåtgärder för bredbandssektorn normalt varit små, lokala projekt från enbart ett fåtal medlemsstater (t.ex. Storbritannien och Italien).

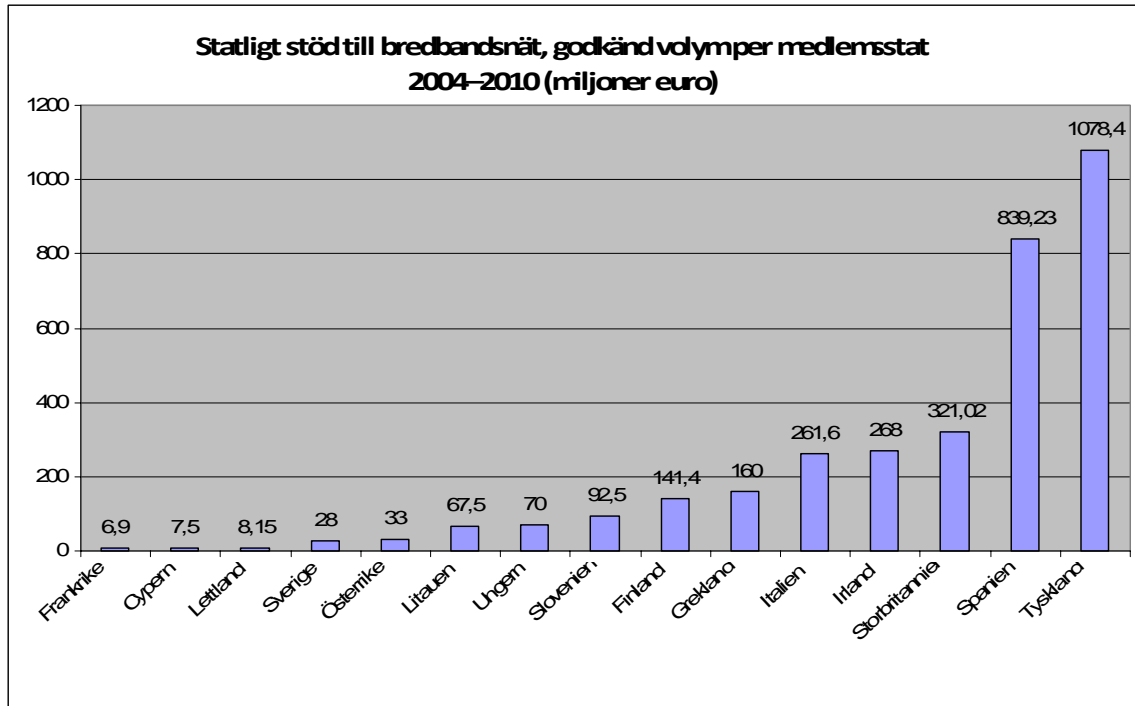
Offentlig finansiering och nationellt statligt stöd har ökat kraftigt i betydelse sedan 2008, och nationella statliga stödåtgärder till bredbandsutbyggnad utformas numera som en integrerad del i de övergripande nationella bredbandsstrategierna. I linje med denna utveckling har mängden statligt stöd till bredbandssektorn ökat kraftigt jämfört med genomsnittet under perioden 2004–2008. Mängden offentliga finansiering som är öronmärkt för bredbandsutveckling väntas öka ytterligare⁶⁵.

Det finns två huvudskäl till att statligt stöd och offentliga medel ständigt ökar i betydelse inom bredbandssektorn, *För det första* inser allt fler medlemsstater hur viktig en allmän bredbandsutbyggnad är för den socioekonomiska utvecklingen i deras länder. *För det andra* pågår det ett teknikskifte på grund av utbyggnaden av nästa generations accessnät. Dessa nät kräver stora investeringar av operatörerna, vilket innebär att antalet områden där sådana investeringar inte kommer att göras på affärsmässiga villkor är större än vad som var fallet för grundläggande bredband. De områden där det kommer att krävas offentliga insatser kommer alltså att bli större och det stödbelopp som krävs för att täcka ett område med nästa generations accessnät förväntas bli betydligt mycket större, jämfört med grundläggande bredbandsnät.

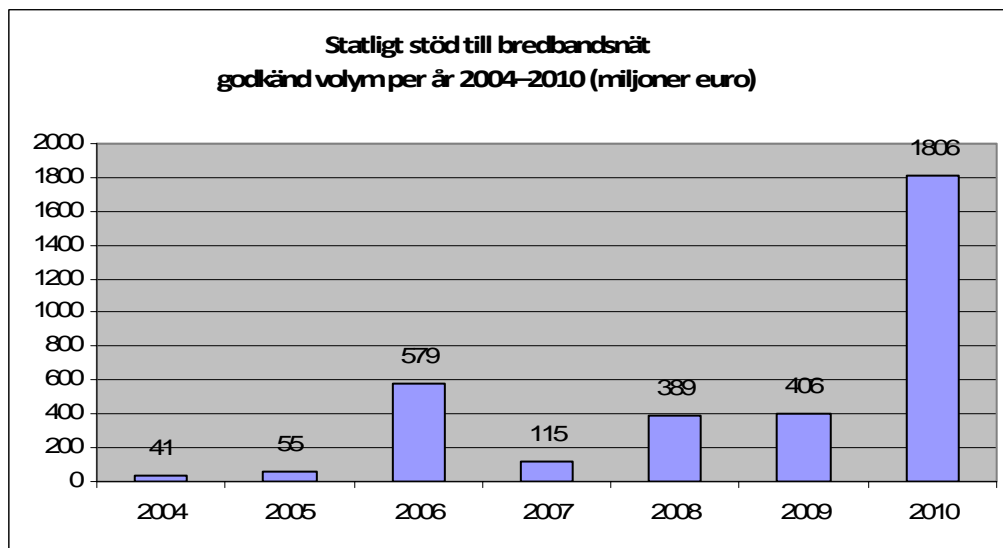
Under perioden 2004–2010 har Tyskland och Spanien haft den största volymen godkänt statligt stöd till bredbandsutveckling⁶⁶.

⁶⁵ Enligt medlemsstaternas tillkännagivande kommer Frankrike t.ex. att satsa 2 miljarder euro Tyskland minst 1 miljard euro, Storbritannien ca 1 miljard euro, Italien 1,5 miljarder euro osv. i offentliga medel för att främja bredbandsutvecklingen i sina länder.

⁶⁶ Frankrike ger stöd till bredbandsutveckling i form av åtgärder för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, vilket inte klassificeras som statligt stöd och därför inte ingår i statistiken ovan. I medlemsstaterna i EU-12 beviljas statligt stöd normalt inom ramen för riktlinjerna för regionalstöd, och dessa belopp avspeglas inte heller i diagrammet.



Kommissionen har godkänt mer än 4 miljarder euro i stöd enligt reglerna för statligt stöd, främst för att utöka bredbandstäckningen i vita områden för bredband eller nästa generations accessnät (ca 69 %) där ingen operatör haft tillräckliga marknadsincitament för att göra sådana investeringar. Eftersom stödnivåerna ofta ligger kring 50 % är det rimligt att anta att det godkända stödet har genererat sammanlagda investeringar på ca 8 miljarder euro i bredbandsnät.



Mer än hälften av de godkända stödordningarna gällde stöd på mindre än 20 miljoner euro. I och med genomförandet av nationella ordningar och förskjutningen mot utveckling av nästa generations accessnät får dock allt fler statliga stödordningar en budget på mer än 100 miljoner euro⁶⁷. Kommissionen uppmuntrar medlemsstaterna att utforma och anmäla nationella ramordningar för att påskynda genomförandet av bredbandsprojekt.

Enligt årsrapporterna för perioden 2004–2009 har medlemsstaterna redan använt 368 miljoner euro statligt stöd till bredbandsnät av den godkända volymen för statligt stöd till bredbandsnät. Omkring 60 % av detta belopp (226 miljoner euro) beviljades under 2008 och 2009. Tre fjärdedelar av det totala stödet beviljades av Storbritannien (159 miljoner euro) och Irland (125 miljoner euro). Den stora skillnaden mellan den godkända volymen (4 miljarder euro) och det stöd som rapporterats per medlemsstat beror på att lejonparten av det statliga stödet planerades till 2010 och åren därefter.

I tillägg till statligt stöd och privata investeringar får utvecklingen av bredbandsnät också stöd genom andra instrument. För finansieringsperioden 2007–2013 för EU:s strukturfonder har t.ex. sammanlagt 2,3 miljarder euro anslagits för investeringar i bredbandsinfrastruktur och 12,9 miljarder euro har anslagits för informationssamhällets tjänster. Ytterligare 360 miljoner euro har använts för bredbandsfinansiering genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, medan EIB investerade 2,4 miljarder euro i bredbandsinfrastruktur 2009 och sammanlagt 12 miljarder euro sedan 2000.

7.5. Slutsatser om statligt stöd till bredbandssektorn

I Europa 2020-strategin betonas hur viktigt bredband är för att främja social integrering och konkurrenskraft i EU. Medlemsstaterna arbetar för närvarande med att utforma sina planer för att uppnå de mål som fastställs i den digitala agendan. De offentliga medlen måste användas effektivt för att få fram snabb och mycket snabb internettillgång för så många invånare som möjligt i EU, så att de kan ta del av fördelarna med ett kunskapsbaserat samhället. Den offentliga finansieringen måste å andra sidan användas med försiktighet i de liberaliserade telekommunikationsmarknaderna så att privata investeringar inte trängs undan.

Bredbandsriktlinjerna skapar en tydlig och förutsägbar ram i fråga om det statliga stödets roll inom denna sektor. Sedan dessa riktlinjer antogs har kommissionen godkänt ett stort antal beslut som gör det möjligt för medlemsstaterna att stödja investeringar i områden

⁶⁷ Se t.ex. [N 284/2005](#) – Bredbandsprogrammet programmet Metropolitan Area Network, Irland: 170 miljoner euro; [N 201/2006](#) – Utveckling av bredbandstillgång i underutnyttjade områden, Grekland: 160 miljoner euro; [N 157/2006](#) – Digitalt regionalt bredbandsprojekt i South Yorkshire, Storbritannien: 120 miljoner euro; [N 73/2008](#) – Offentligt stöd till bredband, digital-tv, mobiltelefoni och infrastrukturer i landsbygdsområden, Spanien: 180 miljoner euro; [N 115/2008](#) – Bredband i landsbygdsområden i Tyskland: 141 miljoner euro; [N 646/2009](#) – Nationell bredbandsplan för landsbygdsområden i Italien: 155 miljoner euro; [N 62/2010](#) – Höghastighetsbredband i Finland: 131 miljoner euro; [N 53/2010](#) – Federalt ramprogram för ledningsstöd, Tyskland: 600 miljoner euro; [N 407/2009](#) – Optisk fiber Katalonien (Xarxa Oberta), Spanien: 354 miljoner; och [N 304/2010](#) – Programa Avanza Nuevas Infraestructuras de Telecomunicaciones, Spanien: 150 miljoner euro.

där det inte är sannolikt att marknadsaktörer skulle göra investeringar på affärsmässiga villkor (t.ex. landsbygdsområden eller avlägset belägna områden).

Riktlinjerna utgör den rättsliga ramen för att bevilja statligt stöd och syftar inte bara till att främja investeringar i bredbandsinfrastruktur utan också att se till att det finns en effektiv konkurrens mellan tjänsteleverantörerna för att på så sätt bidra till att maximera konsumenternas välfärd i form av lägre priser och fler och bättre tjänster.

8. STATLIGT STÖD TILL SYSSELSÄTTNING OCH UTBILDNING

8.1. Politisk bakgrund

En hög sysselsättningsnivå betraktas som avgörande för hållbarheten i Europas sociala modell och välfärdssystem, och för att samtidigt ha både goda offentliga finanserna och god tillväxt. Därför angav EU att en av prioriteringarna för Europa 2020-strategin skulle vara att ”stimulera en ekonomi med hög sysselsättning” och det sattes ett ambitiöst mål med en sysselsättningsgrad på 75 % för åldersgruppen 20–64 senast 2020. I flaggskeppsinitiativet ”En agenda för ny kompetens och arbetstillfällen”⁶⁸ anges fyra prioriterade områden för att möta denna utmaning: arbetsmarknader som fungerar bättre, en mer kvalificerad arbetskraft som kan bidra till och anpassa sig till tekniska förändringar och nya former av arbetsorganisation, bättre arbetstillfällen och arbetsförhållanden, samt fler åtgärder för att stimulera skapandet av nya arbetstillfällen och efterfrågan på arbetskraft. Även om medlemsstaterna är de viktigaste aktörerna är det mycket viktigt att samla alla insatser och instrument för att nå detta mål. I initiativet föreslås 13 konkreta åtgärder med åtföljande och förberedande åtgärder för att samordna politiken med inriktning på dessa fyra prioriterade områden.

Eftersom en ”kvalificerad arbetskraft är en omistlig tillgång när EU i linje med Europa 2020-strategins mål försöker skapa en konkurrenskraftig, hållbar och innovativ ekonomi”⁶⁹, uppmärksammas ungdomars integrering på arbetsmarknaden⁷⁰ särskilt i Europa 2020-strategin. Flaggskeppsinitiativet ”Unga på väg” syftar till att förbättra ungdomars utbildning, rörlighet och möjligheter att få sysselsättning. Initiativet omfattar åtgärder för att hjälpa medlemsstaterna att modernisera sina utbildningssystem för att ge ungdomar de färdigheter de behöver för att lyckas på dagens arbetsmarknad och det införs en europeisk rampolitik för ungdomssysselsättning.

Medlemsstaterna har ansvaret för att utforma och genomföra politiken för att uppnå målen för Europa 2020-strategin på grundval av de riktlinjer för sysselsättningen som rådet har antagit⁷¹. En komponent i deras strategier är offentligt stöd i olika former.

⁶⁸ Kommissionens meddelande ”En agenda för ny kompetens och arbetstillfällen”, [KOM\(2010\) 682 slutlig](#)

⁶⁹ Se s. 2 i initiativet ”En agenda för ny kompetens och arbetstillfällen”.

⁷⁰ I Europa 2020-strategin har det fastställts ett mål för utbildningsnivåer som ska avhjälpa problemet med elever som slutar skolan i förtid genom att minska avhopsgraden till 10 % från nuvarande 15 % och samtidigt öka andelen av befolkningen i åldern 30–34 som har högskoleutbildning från 31 % till minst 40 % 2020.

⁷¹ Rådets beslut av den 21 oktober 2010 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik [EUT L 308, 24.11.2010](#), s. 46–51.

Sammanlagt uppgick de offentliga utgifterna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder till ca 57 miljarder euro 2008⁷². Av detta belopp var ca 22 miljarder euro avsedda att stödja utbildningsåtgärder. Dessutom satsades 24 miljarder euro på arbetsmarknadstjänster⁷³ för att finansiera system och strukturer som erbjuder tjänster för arbetslösa.

Merparten av dessa offentliga åtgärder är riktade till enskilda personer eller gäller för samtliga arbetstagare⁷⁴, t.ex. allmänna sänkningar av arbetsgivaravgifter och sociala avgifter, väglednings- och rådgivningsåtgärder, allmänt stöd och utbildning för arbetslösa eller utbildningsprogram som gäller utan åtskillnad för alla arbetsgivare i en viss medlemsstat. Åtgärderna medför därför inte någon fördel för enskilda företag och utgör därför inte statligt stöd.

Eftersom det finns brister i arbetsmarknadernas funktion kan statligt stöd i vissa fall vara ett lämpligt verktyg för att t.ex. stödja rekrytering av arbetstagare med funktionshinder eller andra kategorier av arbetstagare som stöter på hinder för sysselsättning med normal lön. Arbetsgivarna tenderar att *uppleva* vissa egenskaper såsom funktionshinder, etnisk bakgrund, långtidsarbetslöshet eller brist på grundutbildning som *signaler* för dålig produktivitet. Statligt stöd i form av lönebidrag kan hjälpa sådana arbetstagare att komma in på arbetsmarknaden eller behålla sin tjänst genom att täcka de extra kostnaderna till följd av deras uppfattade eller verkliga lägre produktivitet.

Trots de positiva effekterna innebär sysselsättningsstöd en risk för snedvridning av konkurrensen. I avsaknad av en noggrann kontroll och lämpliga stödtag kan sysselsättningsstöd få skadliga effekter som tar ut de omedelbara effekterna på skapandet av arbetstillfällen. Om stödet används för att skydda företag som är utsatta för gränsöverskridande konkurrens, skulle detta kunna leda till att sådana anpassningar som krävs för att säkerställa den europeiska industrins konkurrenskraft försenas.

När det gäller utbildning skulle mycket mindre utbildning tillhandahållas än vad som är socialt önskvärt om det inte fanns offentliga åtgärder. Underinvestering i utbildning kan uppstå av flera skäl: företags ovilja att ta risker, finansiella begränsningar, rädsla att anställda ska sluta innan företaget har tjänat in sin investering osv. Ökad kunskap och kompetens skapar fördelar för samhället som går utöver fördelarna i form av högre inkomster för mer välutbildade personer (eller för arbetsgivare). Samhällets totala vinster är större än de privata. Utbildningen bidrar också till social sammanhållning genom att den på förhand minskar ojämlikhet och det sociala avståndet mellan individer vilket har en gynnsam inverkan på det ekonomiska resultatet. För att avhjälpa marknadsmisslyckanden i fråga om utbildning kommer det att krävas finansiellt stöd vid sidan av andra offentliga insatser.

⁷² Källa: Eurostat. Arbetsmarknadspolitiska åtgärder omfattar aktiveringsåtgärder för arbetslösa och andra målgrupper och omfattar kategorierna utbildning, arbetsrotation och arbetsdelning, sysselsättningsincitament, sysselsättnings- och rehabiliteringsstöd, direkt skapande av arbetstillfällen och nystartsincitament. Beloppet har varit stabilt under de senaste åren.

⁷³ Arbetsmarknadspolitiska tjänster omfattar alla tjänster och verksamheter inom den offentliga arbetsförmedlingen tillsammans med andra offentligt finansierade tjänster för arbetssökande.

⁷⁴ Se t.ex. det franska stödet till anställning av unga i företag ([N 454/2002](#)) om bidrag som delvis täcker anställningskostnaderna, eller den spanska åtgärden med incitament för att anställa friställda arbetstagare från leksakssektorn ([N 53/2009](#)) om sänkning av socialförsäkringskostnader.

Genom att bevilja utbildningsstöd till vissa företag tar de offentliga myndigheterna över delar av företagens utbildningskostnader och ger dem en ekonomisk fördel som förbättrar deras konkurrensställning. Statliga stödåtgärder för utbildning måste därför vara noggrant utformade för att avhjälpa marknadsmisslyckanden som uppstår till följd av underinvesteringar i utbildning och för att garantera att snedvridningen av konkurrensen blir så liten som möjligt.

8.2. Regler för statligt stöd till sysselsättning och utbildning

Merparten av reglerna för statligt stöd till sysselsättning och utbildning ingår i den allmänna gruppundantagsförordningen. Individuella stödåtgärder som omfattar stora stödbelopp måste fortfarande anmälas i förväg. Under 2009 gav kommissionen ut två vägledande meddelanden⁷⁵ med de kriterier som kommissionen kommer att följa när den gör sina bedömningar av förenligheten med den gemensamma marknaden i anmälda stödåtgärder för arbetstagare med sämre förutsättningar och med funktionshinder samt för utbildningsstöd.

I rutan nedan sammanfattas de viktigaste möjligheterna att bevilja sysselsättnings- och utbildningsstöd enligt de nuvarande bestämmelserna för statligt stöd.

Regler för statligt stöd till sysselsättning

EU:s regler för statligt stöd till sysselsättning omfattar ett paket av åtgärder som medlemsstaterna kan använda för att stödja skapande av arbetstillfällen och rekrytering av arbetstagare med sämre förutsättningar eller med funktionshinder.

Den allmänna gruppundantagsförordningen omfattar stöd i form av lönesubventioner för rekrytering av arbetstagare med sämre förutsättningar, stöd i form av lönesubventioner för anställning av arbetstagare och stöd för att täcka merkostnaderna för att anställa personer med funktionshinder. Individuella anmälningar måste dock göras för enskilda stödåtgärder över anmälningstaket. Detta tak är fastställt till 5 miljoner euro per företag och år för anställning av arbetstagare med sämre förutsättningar och till 10 miljoner euro per företag och år för anställning av arbetstagare med funktionshinder.

Andra typer av sysselsättningsstöd är inte förbjudna, men måste anmälas till kommissionen i förväg.

EU:s regler för statligt stöd till utbildning

EU:s regler omfattar allt offentligt stöd till utbildning som gynnar ett eller flera företag eller sektorer genom att minska de kostnader som de normalt skulle bära när de önskar att deras anställda förvärvar ny kompetens. De gäller stöd till utbildning, oavsett om utbildningsverksamheten bedrivs av företagen själva eller av offentliga eller privata utbildningscentrum.

Den utbildning som avses i den allmänna gruppundantagsförordningen kan vara någon av följande två typer: Specifik utbildning som i huvudsak är tillämplig på arbetsgivarens

⁷⁵ Kommissionens meddelande – Kriterier vid bedömningen av förenligheten av statligt stöd för anställning av arbetstagare med sämre förutsättningar och med funktionshinder som omfattas av kravet på individuell anmälan, [EUT C 188, 11.8.2009, s. 6](#) och kommissionens meddelande – Kriterier vid bedömningen av förenligheten av statligt stöd för utbildning som omfattas av kravet på individuell anmälan, [EUT C 188, 11.8.2009, s. 1](#)

nuvarande eller framtida ställning och allmän utbildning som ger kompetens som i stort sett går att överföra till andra företag eller arbetsområden. Risken för snedvridning av konkurrensen är större i det första fallet än i det andra.

När det gäller de särskilda handikapp som små och medelstora företag möter och de högre relativa kostnader som de måste bära när de investerar i utbildning är de stödnivåer som omfattas av undantag enligt den allmänna undantagsförordningen högre för den typen av företag.

Individuella stödåtgärder med stora stödbelopp kan dock medföra en större risk för snedvridning av konkurrensen. Sådana åtgärder måste anmälas i förväg så att det kan göras en bedömning av huruvida de positiva effekterna uppväger de negativa. I den allmänna gruppundantagsförordningen fastställs anmälningsstaket till 2 miljoner euro för utbildningsstödprojekt.

8.3. Beslut om statligt stöd till sysselsättning och utbildning samt fallstudier

Under perioden 2004–2010 fattade kommissionen 32 slutliga beslut om sysselsättningsåtgärder och förklarade att 25 åtgärder var förenliga med reglerna för statligt stöd och att fem åtgärder inte innehöll statligt stöd⁷⁶. En stor majoritet av besluten (94 %) gällde stödordningar. Nästan två tredjedelar av samtliga statliga stödåtgärder genomfördes av Frankrike (5), Tyskland (4), Danmark (3), Italien (3), Spanien (3) och Sverige (2).

Under samma period uppgick antalet beslut om utbildningsåtgärder till 34 (26 godkända statliga stödåtgärder, fyra beslut om att det inte förelåg statligt stöd och fyra negativa beslut). Av de godkända statliga stödåtgärderna gällde sex stödordningar, 12 ad hoc-ärenden och åtta individuell tillämpning av ordningar.

Antalet åtgärder som godkändes av kommissionen för utbildning och sysselsättning var mycket lågt, på grund av att den stora majoriteten av medlemsstaternas åtgärder genomfördes inom ramen för gruppundantagsförordningar⁷⁷.

Under perioden 2004–2010 införde medlemsstaterna 1 005 FoU- och innovationsåtgärder som omfattades av gruppundantag⁷⁸. Av denna summa motsvarar 147 åtgärder som införts inom ramen för gruppundantagsförordningen om sysselsättning⁷⁹, 420 åtgärder som införts inom ramen för gruppundantagsförordningen om utbildning⁸⁰ och 438 åtgärder som införts inom ramen för den allmänna gruppundantagsförordningen.

Fem medlemsstater genomförde nästan 70 % av alla åtgärder som omfattades av en gruppundantagsförordning om sysselsättning: Polen (31), Italien och Spanien (20 åtgärder vardera), Ungern (19) och Tyskland (13). När det gäller utbildningsåtgärder

⁷⁶ Dessutom fattades två negativa beslut.

⁷⁷ Den allmänna gruppundantagsförordningen och tidigare gruppundantagsförordningar för sysselsättning och utbildning.

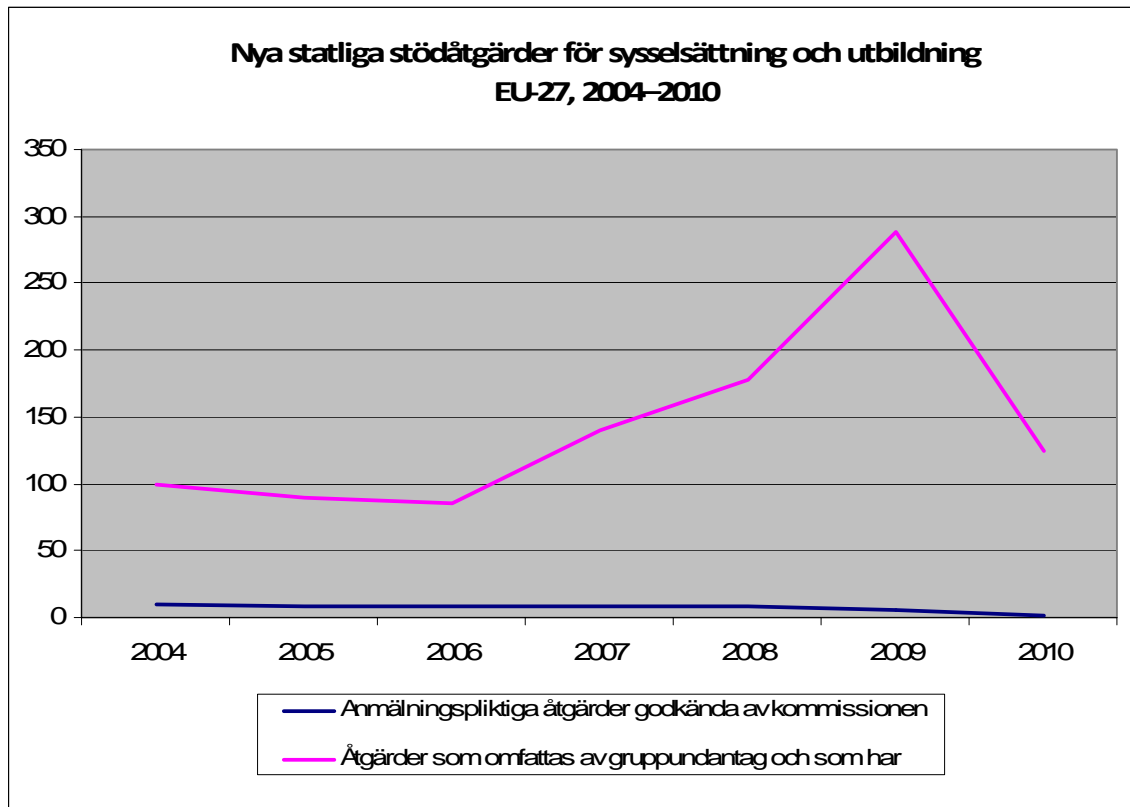
⁷⁸ Varav 288 infördes 2009 och 124 infördes 2010.

⁷⁹ Kommissionens förordning (EG) nr 2204/2002 av den 12 december 2002 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på statligt sysselsättningsstöd, [EGT L 337, 13.12.2002](#), s 3 (i kraft innan den allmänna gruppundantagsförordningen infördes).

⁸⁰ Kommissionens förordning (EG) nr 68/2001 av den 12 januari 2001 om tillämpningen av artiklarna 87 och 88 i EG-fördraget på stöd till utbildning, [EGT L 10, 13.1.2001](#), s 20 (i kraft innan den allmänna gruppundantagsförordningen infördes).

genomförde Italien (96), Belgien (69), Storbritannien (62), Tyskland (56) och Spanien (29) ca 74 % av åtgärderna inom ramen för gruppundantagsförordningen för utbildning. Slutligen infördes nästan hälften av åtgärderna inom ramen för den allmänna gruppundantagsförordningen av Italien (120) och Tyskland (105).

Bland målen i den allmänna gruppundantagsförordningen var de flesta åtgärderna inriktade på särskild utbildning (artikel 38.1 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 342 åtgärder) och/eller på allmän utbildning (artikel 38.2, 229). När det gäller sysselsättningsstöd var åtgärderna fördelade enligt följande: Stöd i form av lönesubventioner för rekrytering av arbetstagare med sämre förutsättningar (artikel 40 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 75), stöd i form av lönesubventioner för anställning av arbetstagare med funktionshinder (artikel 41 i den allmänna gruppundantagsförordningen; 66) och stöd som kompensation för merkostnaderna för att anställa arbetstagare med funktionshinder (artikel 42 i den allmänna gruppundantagsförordningen, 50).



I rutan nedan visas två exempel på statliga stödåtgärder i Belgien och Frankrike till stöd för sysselsättning och utbildning. I båda fallen var åtgärderna utformade enligt bestämmelserna i den allmänna gruppundantagsförordningen och behövde därför inte förhandsanmälas till kommissionen innan de genomfördes.

Stöd som omfattas av gruppundantag för yrkesintegrering av personer med funktionshinder (Belgien, X 29/2008)

År 2008 införde den flamländska regionala regeringen en åtgärd för att främja sysselsättningen av arbetstagare med funktionshinder i enlighet med artiklarna 41 och 42 i den allmänna gruppundantagsförordningen. Enligt denna stödordning beviljas stöd till arbetsgivare som rekryterar personer med funktionshinder och till funktionshindrade egenföretagare.

Stödet ges i form av direkta bidrag för att kompensera för lönekostnaderna för de anställda med funktionshinder (inbegripet sociala avgifter). Stödet startar på 40 % av de totala kostnaderna och minskas över tid till 20 % från och med anställningens femte år. Dessutom medger stödordningen att medlemsstaten ger kompensation för de merkostnader som anställningen av personer med funktionshinder medför, som ytterligare transportkostnader, anpassning av arbetsplatsen, anskaffning av verktyg och arbetskläder, särskilda utbildningsbehov. Särskilda bestämmelser införs för anställning av personer med syn- eller hörselskador.

Enligt de flamländska myndigheterna är den årliga budgeten för ordningen 59,3 miljoner euro.

Stödordning för sysselsättningsstöd (Frankrike, X 64/2008)

År 2008 införde Frankrike en utbildningsordning i enlighet med bestämmelserna i den allmänna gruppundantagsförordningen. Åtgärden syftar till att ge allmän och särskild utbildning till anställda inom alla sektorer. Enligt reglerna i den allmänna gruppundantagsförordningen uppgår den högsta tillåtna stödnivån för allmän utbildning till 60 % av de stödberättigande utgifterna och till 25 % för särskild utbildning. För att kompensera små och medelstora företags större finansiella svårigheter införs högre stödnivåer för dessa företag (ökning med 20 % för båda typerna av utbildning) i den allmänna gruppundantagsförordningen.

Stödet kan beviljas i form av bidrag, lån, garantier, räntesubventioner eller återbetalningspliktiga förskott. Den årliga budgeten är ca 60 miljoner euro och 3 miljoner euro för garantier. Ytterligare finansiering (ca 25 miljoner euro) kommer från strukturfonderna för perioden 2007–2013.

Under 2009 beviljades mer än 40 % av det sammanlagda utbildningsstödet i Frankrike inom ramen för denna ordning.

8.4. Utgifter för statligt stöd till sysselsättning och utbildning

Syftet med Europa 2020-strategin är som sagt att stimulera en ekonomi med hög sysselsättning, med en sysselsättningsgrad på 75 %. Statligt stöd är ett av de tillgängliga verktygen för att nå detta mål. Det används i allmänhet när andra åtgärder inte helt och hållet kan avhjälpa bristerna på arbetsmarknaden. I praktiken spelar det en särskilt viktig roll för att integrera förment mindre produktiva arbetstagare (unga och okvalificerade, personer med funktionshinder osv.) på arbetsmarknaden.

Statligt stöd till utbildning och sysselsättning uppgick sammanlagt till ca 3,4 miljarder euro 2009 (0,03 % av BNP i EU-27) varav sysselsättningsstöd på 2,4 miljarder euro (0,02 % av BNP). I relativa tal beviljades ungefär 6 % av stödet till industri och tjänster för sysselsättning och utbildning.

Den största andelen stöd till utbildning och sysselsättning av det totala stödet till industri och tjänster noterades i Danmark och Polen. Sex medlemsstater (Bulgarien, Tyskland, Grekland, Nederländerna, Rumänien och Sverige) beviljade mindre än 1 % till dessa mål medan Luxemburg inte använde statligt stöd alls till utbildning och sysselsättning.

Tre medlemsstater stod för 84 % av det sysselsättningsstöd som beviljades under 2009: Danmark (1,2 miljarder euro, 51 %), Polen (0,6 miljarder euro, 26 %) och Italien (0,2 miljarder euro, 8,7 %). Italien var en av de tre medlemsstater som tillsammans beviljade hälften av allt utbildningsstöd (Italien: 21 %, Tyskland: 16 % och Spanien: 13 %).

Mer än hälften av allt stöd till utbildning och sysselsättning (55 %, 1,8 miljarder euro) beviljades inom ramen för åtgärder som omfattades av gruppundantag. Andelen åtgärder som omfattades av gruppundantag var betydligt större för utbildningsstöd (88 %) än för sysselsättningsstöd (41 %). Åtgärder som omfattades av den allmänna gruppundantagsförordningen uppgick till ca 1,2 miljarder euro, varav stöd i form av lönesubventioner för anställning av arbetstagare med funktionshinder uppgick till 625 miljoner euro (artikel 41 i den allmänna gruppundantagsförordningen), stöd som kompensation för merkostnaderna för att anställa arbetstagare med funktionshinder uppgick till 28 miljoner euro (artikel 42 i den allmänna gruppundantagsförordningen), och stöd i form av lönesubventioner för rekrytering av arbetstagare med funktionshinder uppgick till 52 miljoner euro (artikel 40 i den allmänna gruppundantagsförordningen). När det gäller utbildningsstöd var beloppen följande: 438 miljoner euro i stöd till allmän utbildning (artikel 38.2 i den allmänna gruppundantagsförordningen) och 99 miljoner euro i stöd till särskild utbildning (artikel 38.1 i den allmänna gruppundantagsförordningen).

När man analyserar siffrorna för sysselsättningsstöd bör man ta hänsyn till att ca 80 % av det sammanlagda stödet beviljades inom ramen för endast tre åtgärder: En dansk ordning till stöd för integrering på arbetsmarknaden av människor som lider av svåra fysiska eller mentala problem⁸¹ och polska och italienska ordningar för sysselsättningsstöd för personer med funktionshinder⁸². Utbildningsstödet var mindre koncentrerat. De tre största ordningarna (en polsk, en italiensk och en fransk) stod för ca 20 % av det totala utbildningsstödet⁸³. Vid en jämförelse av de två på varandra följande perioderna 2004–2006 och 2007–2009 framgår att utbildningsstödet i regel var oförändrat i både nominella tal (ca 0,8 miljarder euro per år) och i relativa tal (1,5 % av det totala stödet till industri och tjänster). Å andra sidan minskade statligt stöd till sysselsättning från 3,1 miljarder euro per år under den första perioden till 2,7 miljarder under den andra. Sysselsättningsstödet andel av det totala stödet till industri och tjänster minskade också med 0,9 % (från 5,9 % till 5,0 %).

Nästan allt stöd till sysselsättning och utbildning inom EU beviljas genom stödordningar. Mellan 2004 och 2009 (då 17,5 miljarder euro beviljades som utbildningsstöd och 4,8 miljarder euro beviljades som sysselsättningsstöd), stod individuellt ad hoc-stöd för ca 1 % av det sammanlagda beloppet. När det gäller stödinstrument använde medlemsstaterna bidrag (83 % av det totala stödet) och skattebefrielser (17 %).

⁸¹ Mesures sociales dans le secteur du travail ([NN 10/2002](#)).

⁸² "Miesięczne dofinansowanie do wynagrodzeń pracowników niepełnosprawnych" ([X 306/2009](#)) och "Credito d'imposta per le nuove assunzioni nelle aree svantaggiate" ([XE 12/2008](#)).

⁸³ "Refundacja wynagrodzeń młodocianych pracowników" ([X 134/2010](#)), "Aide aux entreprises pour la réalisation d'un programme de formation" ([XT 1/2002](#)) och "Engagements de développement de la Formation (EDDF)" ([N 753/1999](#)).

8.5. Slutsatser om statligt stöd till sysselsättning och utbildning

Statliga stödåtgärder spelar en ganska begränsad roll för att främja skapande av arbetstillfällen och kvalificerad arbetskraft. De flesta offentliga stödåtgärder omfattas inte av reglerna för statligt stöd utan genomförs i form av allmänna åtgärder som är öppna för alla företag i alla sektorer och som inte ger de myndigheter som tillämpar åtgärden befogenheter att göra skönsmässiga bedömningar. Kommissionen anser dock att det är berättigat med statliga ingripanden då man ska ta itu med marknadsmisslyckanden.

Merparten av de regler som styr statligt stöd till sysselsättning och utbildning finns i den allmänna gruppundantagsförordningen, vilket gör det lättare att snabbt vidta åtgärder till låga administrativa kostnader. Mer än hälften av stödet till dessa mål beviljades inom ramen för åtgärder som omfattades av gruppundantag. Det finns dock betydande skillnader: en stor majoritet av utbildningsstödet beviljades inom ramen för åtgärder som omfattades av gruppundantag (88 %), medan mindre än hälften av det sammanlagda stödet för sysselsättning gjorde det (41 %).

Merparten av sysselsättningsstödet är koncentrerat till tre medlemsstater och riktas främst till arbetstagare med funktionshinder. Utbildningsstödet är mer spritt och gäller främst allmän utbildning.

Trots sin begränsade räckvidd inom de nuvarande reglerna för statligt stöd har kommissionen traditionellt intagit en ganska positiv hållning till sysselsättningsstöd, särskilt när det handlar om att hjälpa arbetstagare som har sämre förutsättningar eller med funktionshinder att komma in eller stanna kvar på arbetsmarknaden genom att täcka merkostnaderna för deras upplevda eller verkliga lägre produktivitet. Kommissionen har också i allmänhet varit välvilligt inställd till utbildningsstöd. När marknadsmisslyckanden leder till en utbildningsnivå som inte är optimal uppmuntras medlemsstaterna därför att komplettera sina nationella planer för sysselsättning och utbildning med väl riktade statliga stödåtgärder. Kontrollen av statligt stöd kommer att fortsätta att garantera att snedvridningen av konkurrensen av sådana insatser blir så liten som möjligt.

9. SLUTSATSER

Kontrollen av statligt stöd är ett viktigt verktyg som kan bidra till att förverkliga målen för Europa 2020-strategin genom att stödja smarta, hållbara och inkluderande initiativ av allmänt gemensamt intresse. Statliga stödåtgärder kan avhjälpa marknadsmisslyckanden och på så sätt förbättra marknadernas funktion och stärka Europas konkurrenskraft. Kontroll av statligt stöd har blivit en nödvändig pelare på den inre marknaden, som ser till att företag kan konkurrera på lika villkor och att medlemsstaterna inte hamnar i stödkapplöpningar.

Medlemsstaterna uppmanas att använda en rad olika åtgärder för att uppnå målen för Europa 2020-strategin, däribland regelverk och generella åtgärder som skatteåtgärder. Statligt stöd är bara ett kompletterande verktyg som måste var väl inriktat på särskilda behov eller prioriteringar. Därför strävar kommissionen efter att se till att statligt stöd uppfyller tydligt fastställda mål av gemensamt intresse och inte snedvrider konkurrensen och handeln mellan medlemsstaterna i en grad som strider mot det gemensamma intresset.

Dessutom är det viktigt att betona att mängden stöd inte är något mått på dess effektivitet. Med hänsyn till krisen och medlemsstaternas budgetåtstramningar är målet att ha mindre men bättre riktat stöd fortfarande mycket viktigt. Dessutom är syftet att främja konkurrensen genom att avhjälpa marknadsmisslyckanden och inte ersätta marknadskrafterna med offentliga utgifter.

Statligt stöd till FoU och innovation kan framför allt vara effektivt för att skapa incitament för ytterligare privata investeringar i FoU och innovation i syfte att nå EU:s mål att 3 % av EU:s BNP ska gå till detta senast 2020.

Reglerna för statligt stöd till skydd för miljön kan också ge medlemsstaterna stora möjligheter att uppmuntra till ren industri och miljövänlig ekonomi som bidrar till ett resurseffektivt Europa.

Väl riktade statliga stödåtgärder kan dessutom bidra till att dämpa de särskilda finansieringssvårigheter som små och medelstora företag har genom att bidra till att sådana företag skapas, växer och utvecklas. Här kan medlemsstaterna utnyttja de möjligheter som den allmänna gruppundantagsförordningen erbjuder för små och medelstora företag fullt ut och på så sätt skynda på genomförandet av statliga stödåtgärder och minska de administrativa kostnaderna.

Dessutom finns det en rad alternativ för att öka vissa typer av arbetstagares anställningsbarhet genom att ge utbildningsstöd, uppmuntra till skapande av arbetstillfällen och/eller främja tillträdet till arbetsmarknaden för arbetstagare med sämre förutsättningar eller funktionshinder. Även om statligt stöd är ganska begränsat inom detta område kan det bidra till målen för ”En agenda för ny kompetens och arbetstillfällen” när man har identifierat marknadsmisslyckanden.

Statligt stöd spelar också en avgörande roll för utvecklingen av bredbandssektorn. En effektiv användning av offentliga medel kan bidra till att få fram snabb internetillgång för så många EU-invånare som möjligt för att hjälpa dem att ta del av fördelarna med ett kunskapsbaserat samhället. Stödet måste dock användas med försiktighet i de liberaliserade telekommunikationsmarknaderna så att privata investeringar inte trängs undan.

Slutligen bidrar statligt regionalstöd till målen för Europa 2020-strategin genom att främja ekonomisk, social och territoriell sammanhållning inom unionen. I den bemärkelsen skiljer sig statligt regionalstöd från andra typer av stöd eftersom det främst är avsett att motverka en obalanserad sammanhållning i stället för enbart ett marknadsmisslyckande. Det är uppenbart hur viktigt detta mål är och detta avspeglas också i den mängd stöd som satsas på regional utveckling, som utgör den största andelen av det totala stödet till industri och tjänster.

Eftersom de flesta regler för statligt stöd reviderades i samband med Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning är de i allmänhet väl anpassade och inriktade för att möta de nya utmaningarna inom ramen för Europa 2020-strategin. Det kan behövas ytterligare justeringar i den kommande översynen av vissa riktlinjer och regelverk. När det gäller riktlinjerna för riskkapital har det redan gjorts vissa förändringar.

De stora skillnaderna mellan medlemsstaterna avspeglar deras olika politiska strategier, men målet med mindre och bättre riktat stöd är fortfarande giltigt för alla länder. Med hänsyn till den pågående krisen och budgetåtstramningarna måste de offentliga utgifterna hållas under kontroll, samtidigt som man måste se till att åtgärderna blir effektiva och att rättvisa villkor upprätthålls för företagen.